

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Cek. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inzerate.

Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tuje-
ga izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

SCOVENECE

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.:
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.

Filiale:
Novo mesto.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Vojno poročilo št. 986

Uspešni nastopi v zahodni Tripolitani 15 sovražnih letal sestreljenih v Tunisu — Ponesrečen napad na naš konvoj

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Naše zadnje straže so se uspešno v zahodni
Tripolitani uprle oživilni izvidniški delav-
nosti sovražnika, ki je izgubil mnogo vozil.

Iz Tunisa poročajo o krajevnih zapletih, med
katerimi so oddelki Osi zajeli nekaj lahkih oklep-
nih vozil. Število ujetnikov iz bojev, ki so omenje-
ni v vojnem poročilu z dne 2. februarja, znaša več
kot tisoč. Med boji nad Tunisom je italijansko-
nemško letalstvo sestrelilo 15 letal. Močna
skupina dvomotornih letal je brez vsakega uspeha
napadla naš konvoj na Sredozemskem morju.
Letalsko spremstvo je uničilo eno sovražno
letalo.

Sovražna letala so v več valovih snoči pozno
izvedla polet nad mestom in okolico Turina.
Mnogo poslopij je bilo zadetih, število žrtev pa še
ni ugotovljeno. Druga letala so priletela do ob-
močja La Spezie in metala bombe, ki niso pri-
zadele velike škode.

Ponoči je bil tudi Trapani cilj poletov. Ena
letalo je bilo sestreljeno v plamenih pri Bonagiji.

Angleži so razočarani

Lisbona, 5. febr. AS: Vojaški strokovnjak agen-
cije Reuter piše: »O zavezniških operacijah v Tu-
nisi ne moremo reči drugega, kot da smo разо-
čarani.«

Overovitev rojstva kneginje Beatrice Savojske

Rim, 5. februarja. AS: Včeraj ob 17 so v kra-
ljevem gradu Kvirinalu v vzvišeni navzočnosti
Kralja in Cesarja izvedli obred overitve rojstva
Kr. vis. kneginje Beatrice Savojske. Eksc. cav.
Salleazzo Ciano grof Di Cortellazzo in Buccari je
nadomestoval Duceja kot dvorni notar, eksc. grof
Jakob Suardo, predsednik senata, pa je fungiral
kot uradnik za vpisovanje. Priče, ki jih je za o-
veritev rojstva določil Vel. Kralj in Cesar, so bili
Eksc. senator in veliki admiral vojvoda Pavel
Thaon di Revel Caval. vitez najvišje stopnje reda
SS. Annunziato, eksc. senator markiz Viljem Impe-
riali, knez Francaville, vitez najvišje stopnje reda
SS. Annunziato.

Uspešno delo italijanske uprave v Dalmaciji

Študijska, 5. februarja. AS: »Pester Lloyd«
posvečuje poseben članek italijanskim uspehom v
Dalmaciji. Naprej govori o zgodovini Dalmacije
ter pravi, da je Italija z vrnitvijo prinesla v Dal-
macijo spet romanstvo. Spomeniki, raztreseni po
vseh dalmatinskih mestih, govore svetu o rimski
omiki in o beneški republiki. Današnja Italija je
v adrijskih zemljah že dokončala veliko tvorno
delo. Dalmatinski guverner je organiziral civilno
upravo ter zapovedal izvesti javna dela po krajih,
ki jih je poprejšnja jugoslovanska vladavina naj-
bolj zanemarjala. Velik napredek je opaziti na pod-
ročju javnega zdravstva, zdravniške in higienske
pomoči, ki je bila zagotovljena ne samo v mestnih

središčih, temveč tudi v malih vaseh. Povsod rastejo
iz tal ambulate, ki so oskrbljene z vsem potreb-
nim. Dalmatinsko prebivalstvo je imelo priliko, da
se je naučilo ceniti ukrepe fašistovske vlade na vseh
področjih. Znatno je tudi delo, ki ga italijanske
oblasti opravile na kmetijskem področju. Krajna
industrija se je ojačila, na dalmatinsko delavstvo
pa so raztegnili tiste ukrepe o socialnem skrbstvu,
ki so določeni za delavce iz kraljevine. Zrasle so
šole in bolnišnice. Hkrati pa morda politika izme-
njave s podonavskimi državami zagotavlja obse-
žen tok trgovskega prometa. Italijanska omika je
spet prišla dajat svoje koristne sadove vsej Dal-
maciji.

Viharna seja južnoafriškega parlamenta

Hudi napadi na predsednika južnoafriške vlade Smutsa

Lorenzo Marjues, 5. febr. AS: Seja, na ka-
teri je predsednik južnoafriške vlade Smuts pred-
ložil zakonski načrt o pošiljanju južnoafriških čet
na izvenafriška bojišča, je bila zelo burna.

Vodja opozicije v parlamentu Malan je za-
hiteval besedo in je pozval parlament, da naj za-
vrne predlog predsednika vlade, obenem pa je
zahteval, da naj se Južna Afrika odpove nadalj-
njemu sodelovanju v tej vojni. Tej zahtevi je sle-
dila srdita razprava. Malan je v svojem govoru
napadal Smutsa in poudaril, da je predsednik
vlade svoječasno izjavil, da se noben južnoafriški
vojak ne bo vojskoval onstran morja. Toda južno-
afriški vojniki so se morali vojskovati na zelo
oddaljenih bojiščih in sicer v bojih na Kreti, na-
kar so čete južnoafriške vojske poslali na Bližnji
vzhod, v Afganistan, v Perzijo in v Indijo. Pod-
črtal je, da je Smuts obljubil, da črnokožci ne
bodo oboroženi. Te besede pa Smuts ni držal in
črnci so bili oboroženi, kar je zelo nevarno, ker
je med njimi zelo razširjen komunizem. Malan je
poudaril, da nikakor ne pretrava, če poudari, da
so danes južnoafriške čete bolj potrebne doma,
kakor pa v kakšnem drugem delu sveta. Predsed-
nik vlade je kriv za sedanjí položaj, ker je obo-
ročil črnce in ni pri tem storil ničesar, da bi
zavrli komunistično propagando.

Na naslednji seji je neki drugi poslanec, pri-
staž Malanov, pobijal trditve generala Smutsa,
da je Južna Afrika morala vstopiti v vojno zaradi
tega, ker je Hitler grozil, da se hoče polastiti
vsega sveta. Dolžil je Smutsa, da hoče žrtvovati
Južno Afriko računom Londona. Nato se je po-

slanec dotaknil Smutsovih besed, da se »Stalin
vojskuje za svobodo narodov«, in je izjavil: »Če
se Stalinu to posreči, tedaj se morajo zavezniški
priključiti osi, da se Stalin ustavi, toda na srečo
se Stalinu to ne bo posrečilo.«

Nato je govoril bivši minister Terow, ki je
izjavil, da je po izdajstvu v letu 1939 sedaj Smuts
zagrešil še večje izdajstvo.

Poskus pri Novorosijsku strt

Sovražni napadi ob izlivu Dona in ob Kubanu zavrtnjeni — Napad ameriških bombnikov na zahodno Nemčijo
se je ponesrečil

Hitlerjev glavni stan, 5. februarja. Vrhovno po-
veljništvo nemške vojske je objavilo danes nasled-
nje poročilo:

Poskusi močnih sovjetskih sil za izkrcanje na
prostoru pri Novorosijsku so bili razbiti s
takoj uvedenimi protinapadi nemških in romun-
skih čet. Bataljoni, ki so se izkrcali, so obkoljeni
in bodo v kratkem uničeni. 19 čolnov za izkrc-
vanje je bilo potopljenih.

Močnejši sovražnikovi napadi ob izlivu reke
Dona in reke Kubana so bili zavrtnjeni s hudimi
izgubami za Sovjete.

V južnem delu fronte ob Donu je v sploš-
nem vladal mir.

Ob srednjem Donu in na vzhodnem odseku
ob Donu se razvija obrambna bitka z naraščajočo
silovitostjo.

Južno od Laduškega jezera so bili močnej-
ši sovražnikovi napadi, ki so bili podprti s topni-
škimi ognjem in sodelovanjem oklepnih oddelkov,
razbiti pred nemškimi glavnimi bojnimi črtami
z zelo hudimi izgubami.

V severni Afriki in Tunisu samo boji
krajnega pomena.

Poskusi oddelka ameriških bombnikov, da bi
pod zaščito oblakov podnevi napadli zapadno
Nemčijo, so se izjalovili. Oddelki so razkropili
in vrgli nazaj nad morje lovei in protiletalsko top-
ništvo. Pri tem je bilo iz oddelka sestreljenih osem
štirimotornih bombnikov. Pri breznačrtnih bom-
bardiranjih nad obalnim ozemljem je nastala ne-
znatna škoda. V teku preteklih noči so posamezni
sovražni bombniki izvedli vznemirjevalne napade
nad zapadno Nemčijo.

V hudih obrambnih bojih med Donom in
Doncem sta se posebno odlikovali 26. westfalska
in 320. saska pehotna divizija.

Berlin, 5. febr. AS: Na srednjem delu vzhod-
nega bojišča se je naskakovalec oddelkom
nemške pehotne divizije posrečilo vdreti v
boljševiške črte, potem ko je bil v srditih bojih
zlomljen sovražni odpor. Nemškim oddelkom se
je posrečilo prebiti sovjetsko fronto v širini
treh kilometrov in pri tem je bilo uničenih 72
trub in zajetih mnogo ujetnikov.

Berlin, 5. febr. AS: Veliki skupini angleških
bombnikov, ki je mogla izrabiti ugodne vremen-
ske razmere in nizko oblačnost, se je včeraj
posrečilo preleteti nemško zahodno mejo, tam
pa so jo prestregli nemški lovei in jo prisilili
k boju. Sovražna letala so se kmalu morala

obrniti in zbežati. Ta poskus dnevnega napada
se mora smatrati za ponesrečen. Do sedaj je
bilo ugotovljeno, da je imel sovražnik pomemb-
ne izgube. Naknadne podrobnosti bodo sledile.

Prav tako se je izvedelo iz vojaškega vira,
da so nemške čete pri obrambnih bojih južno
od jezera Ladoga uničile 10 sovjetskih tankov.

Po poročilih, ki so sprisela do večera, je
sovražnik pri poskusu napada na zahodno nem-
ško ozemlje izgubil sedem ameriških štirimot-
ornih bombnikov. Prav gotovo so bila sestrelje-
na še druga razna sovražna letala. Zaradi
zapornega ognja topništva in zaradi posega lov-
cev so se bombniki hitro morali obrniti domov.

ne da bi mogli doseči cilje ter so morali bombe
odvreči v morje ali na obalo morja, kjer je
bila povzročena le nepomembna škoda.

Berlin, 5. febr. AS: Med poleti, ki jih je
angleško letalstvo predvčerajšnjim opravljalo
nad nemškim ozemljem in zasedenimi dežela-
mi, je angleško letalstvo izgubilo 44 letal.

Morala nemške vojske je trdna

Buenos Aires, 5. febr. AS: Ameriški vojni mi-
nister je izjavil, da so se nemški vojaki v Stal-
ingradu bojevali pogumno in da tudi tedaj, ko ni
bilo več nobenega upanja. Treba je poudariti: »V
nemški vojski ni nobenega znaka demoralizacije.«

Japonska bo spoštovala pravice azijskih narodov

Tokio, 4. febr. AS: Ministriški predsednik Tojo
je odgovoril na neko vprašanje med razpravo o pro-
računu in je zatrdil, da japonska vlada ne stremi
po ozemlju Indije, temveč želi, da bi Indija čimprej
postala zopet neodvisna. Sovražna propaganda sku-
ša diskreditirati namere Japonske, toda brez uspe-
ha, kajti ustanovitev mandžurskega cesarstva in
nankinske nacionalne Kitajske pričata o dobrih
namerah Japonske. Tokijska vlada trdno podpi-
ra stvar pravice ter bo vedno zvesto izpolnjevala svoje
obveze. Še nikoli ni kršila obljub do Tajske, da bo
spoštovala njeno suverenost in njeno ozemeljsko

integriteto, tako da zdaj Tajaka lojalno sodeluje
z Japonsko v vojni v Vzhodni Aziji. Zadržanje
Tokia do Birme je bilo tudi razjasnjeno in tudi
zadržanje do Filipinov, katerim je bila zagoto-
vljena neodvisnost, če bodo upoštevali svoje mesto
v sferi velike vzhodne Azije in popolnoma sodelo-
vali z Japonsko.

Ministriški predsednik je zaključil s poudar-
kom, da stvarnost dejstev najbolj zgovorno kaže
lažnost in potvornost ameriške propagande zlasti
glede Indije, katero bi Japonska rada videla svo-
bodno in neodvisno.

Opozicija proti Rooseveltu na delu

Lisbona, 5. febr. AS: Opozicija proti Roose-
veltu v kongresu je dosegla, da Flynn ni mogel
sprejeti mesta amer. poslanika v Avstraliji. Opo-
zicija v kongresu pa nadaljuje sedaj z borbo
če proti drugim osebnostim Rooseveltovega
okolja. Tako se zlasti zahteva odstop guver-

nerja v Portoricu Tugvela.

Senat je na posebni seji razpravljal vpra-
šanje mobilizacije ameriškega moštva in je za-
hiteval, da se demobilizira milijon kmetov, ki
naj se vrnejo domov na delo, da bi se preprečil
razmah krize v kmetijstvu.

Papežovo pismo kardinalu v Palermu

Palermo, 5. febr. AS: Med nedavnimi letal-
skimi bombardiranjmi Palerma je bil kardinal
Luigi Lavitran, nadškof v Palermu, ranjen.
Drobec bombe ga je ranil na roki. Bomba je
le malo poškodovala del nadškofijske palače.
Kakor nadškofom v Genovi, Napoliju, Turinu in
Milanu, je papež Pij XII. poslal pismo kardi-
nalu Lavitranu. Papež mu v pismu pošilja apo-
stolski blagoslov njemu in vsem prebivalcem
Palerma, zlasti pa družinam, ki so bile žrtve
letalskega napada.

Hrvatski bojovniki v Stalingradu so zgled vsem Hrvatom

Zagreb, 5. febr. AS: Ves hrvatski tisk ob-
javlja dolge članke in komentarje o junakem
odporu branilcev v Stalingradu, med katerimi
so bili tudi hrvatski prostovoljci.

»Nova Hrvatska« se globoko klanja pred
junaki Stalingrada, katerih dejanja bodo ble-
stela še dolgo v bodočnosti kot svetel zgled nad-
človeških naporov in požrtvovalnosti. — List
»Hrvatski narode« pravi, da je ves narod po-
nosen na tisti hrvatski polk, ki je sodeloval
pri bojih v Stalingradu. Ti vojščaki so se voj-
skovali za lepšo bodočnost Evrope. Hrvatski
listi tudi obsežno objavljajo komentarje ita-
lijskega in nemškega tiska.

Izjava nemškega veleposlanika v Tokiu

Tokio, 5. febr. AS: Novi nemški veleposla-
nik v Tokiu, Stahmer, je podal časnikarjem
izjavo, v kateri je poudaril, da so Nemčija,
Italija in Japonska močna koalicija, ki je do
sedaj dosegla uspehe, ki jim v zgodovini ni
primerov. Trojna zveza je orodje miru. Izjavil

je, da začenja svojo novo nalogo v najvažnej-
šem trenutku japonske zgodovine, da bo storil
vse, da se doseže skupna zmaga proti Anglo-
saksioncem, ki so sovražniki sveta.

Portugalski princ padel na vzhodnem bojišču

Lisbona, 5. febr. AS: Izvedelo se je, da je
v bojih na vzhodnem bojišču padel nečak biv-
šega portugalskega kralja in sedanjí preten-
dent na portugalski prestol.

Rusija nujno potrebuje živeža

Lisbona, 5. febr. AS: Izvedelo se je, da bodo
kolonije živeža, določenega za izvoz v Anglijo,
omejili, ker je Rusija sporočila, da nujno potrebuje
vse razpoložljive količine živeža. Dovolj živil naj
ima prednost pred dovozom drugih potrebščin.

Bolgarski pravosodni minister potuje v Bratislavo

Sofija, 5. febr. AS: Minister za pravosodje
Partov se bo podal na uradni obisk v Brati-
slavo, in sicer proti koncu tega meseca, da bi
vrnil obisk, ki ga je pred nekaj meseci v Sofiji
opravił slovaški pravosodni minister Fritz.

Letalska nesreča na Švedskem

Stockholm, 5. febr. AS: Na severnem Šved-
skem je prišlo do hude letalske nesreče. Velik
bombnik je izvajal letalske vaje, pa je v gosti
megli izgubil smer in je nato tresil ob tla.
Šele zvečer so našli bombnik med skalami 15
kilometrov proč od pristanišč. Trije člani po-
sadke so bili mrtvi zraven letala, usoda treh
ostalih članov posadke pa je še neznan.

Ameriški računi z boljševiki

Monakovo, 5. febr. AS: List »Abendzeitung«
komentira predlog ameriškega časnikarja Kon-
stantina Browna. Brown je napisal v reviji »Wa-
shington Star« članek, v katerem zagovarja na-
ziranje, da naj se Evropa prepusti boljševškemu
nadzorstvu.

Nemški list poudarja, da so se še pred krat-
kim Amerikanci z grozo odvrčali od misli, da bi
Evropa mogla postati boljševiška. Danes pa Brown
zagovarja misel, da bi samo Rusi mogli zagotoviti
mir Evropi. Odkod ta nenadna sprememba sta-
lišča?

Odgovor na to vprašanje se nahaja v Brown-
vem članku samem. Brown namreč piše, da so
Amerikanci naravnost nadvse razočarani zaradi
intrig, ki so se rodile v Severni Afriki po ame-
riškem in angleškem izkrcanju. Amerikanci so
tako razočarani zaradi neprestanih sporov v Se-
verni Afriki, da ne marajo ničesar več slišati o
kakšnih bodočih izkrcanjih. V tem je bistvo spre-
membe ameriškega stališča. V bistvu so tedaj
Amerikanci pripravljeni prepuščati Evropo boljše-
vikom, samo da jim ne bi bilo treba podyzeti še
kakšnih bodočih izkrcanjih. V tem je bistvo spre-
perializmu so zelo mudi in meni, da bi se v go-
spodarskih vprašanjih moral prav hitro skleniti
sporazum z boljševiki. V bistvu gre za veliko
trgovsko podjetje. Sovjeti bi naj likvidirali Evro-
po, Amerikanci pa bi s svojim kapitalom zasegli
druge dele sveta, tretji tekmeč pa bi bil za vedno
izločen.

Težave s prehrano v Perziji

Ankara, 5. febr. AS: Poročajo, da se je zelo
poslabšal položaj prehrane v Perziji. Ker silno
manjka moke, je morala vlada monopolizirati
peko kruha. Vlada je odredila, da se morajo
zapreti vse zasebne pekarnice.

Mobilizacija Italijanov v Tunisu. — Novincem delijo vojaško opremo,

Angleži zapirajo Arabce

Ankara, 5. febr. AS: Novice z Bližnjega
vzhoda pravijo, da so angleške oblasti začele v
velikem obsegu zapirati razne arabske ose-
bnosti, ki so obdolžene sabotaze. Aretirance od-
važajo v koncentracijske taborišče, ki je blizu
Adena.

Predpisi o prašičereji in o klanju prašičev

Zaradi štednje z najnujnejšimi potrebščinami, predvsem z živilo, da se iste čim pravičnejše porazdeljujejo in da se zaščiti gospodarske šibkejše sloje pred izkoriščanjem po raznih špekulacijah, so bile kakor v prejšnji svetovni vojni tudi v sedanji vse države prisiljene, da posežejo tudi v zasebno gospodarstvo in omejijo v interesu skupnosti pristoje trgovalne z neobhodno potrebnimi stvarmi.

Za človeško prehrano so izmed domačih živali, predvsem zaradi masti, posebne važnosti prašiči. Utemeljeno so pravili v zadnji svetovni vojni: Pred prašičem se odkrij, — to je velik gospod! Zato obstoji cela vrsta predpisov, ki pod strogi kazenski sankcijami urejajo rejo, zakol prašičev, ves promet z njimi, s slanino, mesom in kožami istih. Poznanje teh predpisov je zlasti v prvih mesecih leta, ko je sezona za klanje prašičev, zelo važna.

Pred vsem je vsa mast pod zaporo, odtegnjena prosti prodaji in racioniranu.

Naredba Visokega komisariata z dne 14. X. 1941 je svoj čas predpisala oblikovno prijavo vseh živih prašičev in je stavila pod zaporo vse za zakol namenjene prašiče, da razpolaga z njimi Prehranjevalni zavod (»Prevod«) v Ljubljani. Vse prodaje, oddaje, nakupi, ekotivne in pogini prašičev po 25. X. 1941 so se morali in se še morajo javiti preko občin Prevodu. Noben prašič se ne sme zaklati brez posebnega, na dogovoru izdanega potrdila, ki ga mora pokazati klavniškemu ravnatelju ali pregledniku mesa, od njega vidirati in v 24 urah po zakolu poslati Prevodu. Izjemoma sme samo Prevod izdati dovolilnico za zakol.

Rejci prašičev morajo prijaviti 15 dni prej število in težo prašičev, godnih za zakol, ki jih morajo izročiti na dogonilo. Kraje in dneve dogonov določi Prevod, ki pošlje oddajne naloge rejcem. Na dogonih oddani prašiči se izročijo pokrajinski Zvezi mesarskih društev. Na vsak kraj dogona pridejo odposlanci Prevoda in ocenjevalna komisija, ki obstoji iz predstavnika Prevoda, predstavnika kmetovalec in predstavnika mesarjev. Prevzeti prašiči se zakoljejo in se jim morajo maščobe odvzeti, kar mora poskrbeti Zveza mesarjev pod nadzorstvom Prevoda. Vse te maščobe so pod zaporo na razpolago Prevodu. Nakazovanje prašičev, katerim so bile prej odvzete maščobe, mesarjem uredi Prevod, ki sme določiti, za katere namene se ima uporabiti meso. — Za prašiče, zaklane v sili, izda Prevod reju posebno dovolilnico proti predložitvi veterinarskega potrdila in plačilu pristojbine 50 lir. Maščobe, pridobljene od prašičev, zaklanih v sili ali na podlagi dovolilnice, se morajo pod nadzorstvom veterinarja ali preglednika mesa oddati občinskemu prehranjevalnemu uradu.

Po naredbi Visokega komisariata z dne 26. X. 1942 so lastniki prašičev dolžni oddati vse živali, kakršnekoli teže, ki so določene za zakol, Prevodu. Prizna se pa pravica do zakola prašičev v izključno porabo določene družine oziroma zajednice v sledečih mejah: Pri družinah se dovoli poraba enega prašiča na vsakih pet družinskih članov ali za vsak vlogem tega števila — na leto in to do največ štirih prašičev (kjer je več kot 15 članov). Pri zajednicah, ki rede prašiče, in sicer pri zavetiščih, bolnišnicah, sanatorijih, dobroteljskih ustanovah, verskih združenjih, oddelkih obojestranskih sil, se dovoli na leto po 1 prašič za vsakih šest oseb; po en prašič na leto za vsakih deset oseb pa se dovoli »dopolavorom« pri podjetjih, če redijo neposredno prašiče, za izključno porabo v njihovih menzah.

Reja prašičev, določenih za družinsko porabo v rejskih skupnostih (za dve družini, ki skupaj redita prašiče), je dovoljena samo med po dvema družinama. Glede pravice do zakola za lastno porabo se štejejo člani obeh družin, kot da bi pripadali eni sami družini. Razmerje rejske skupnosti mora biti razvidno iz prijave, katero mora poslati imetnik prašičev Prevodu. V prijavi morajo biti navedeni ime, bivalisti ter število družinskih članov prijavitelja vsi drugega sorojca.

Da dobe dovoljenje za zakol za lastno porabo, morajo rejci vložiti posebno prošnjo, iz katere mora biti razvidno število družinskih članov in da so reji. Te prošnje se pošljejo Prevodu preko občinskih uradov, ki so dolžni kontrolirati pravilnost podatkov. Prevod izda nato za vsakega prašiča posebno dovolilnico za zakol. Po določbah naredbe Visokega komisariata z dne 14. X. 1941 pa se smatrajo za prave rejce le tisti, ki skoz dobo najmanj treh mesecev neposredno skrbijo za rejo prašičev, ki so bili kupljeni z živo težo do 70 kg.

Tisti, ki se jim dovoli zakol prašičev za lastno družinsko porabo, ne smejo tisto leto po dnevu zakola uporabljati nabavnih odrezkov živilske nakaznice za trde (to je netekoče) masti (olje je toraj od te omejitve izključeno). Zaradi tega morajo predložiti v 15 dneh od dne zakola živilske nakaznice svojemu občinskemu prekrškovnemu uradu, ki odvzame odrezke za trde masti. Zakol prašičev za porabo lastne družine, za porabo zajednic in rejskih skupnosti se sme izvršiti samo v času od 1. novembra do 30. aprila. V kolikor so taki prašiči v tem času ne zakoljejo, se določijo tudi ti prašiči za oddajo na dogonilo, ako prizadeti rejec ne odda zakola na naslednjo klavno dobo, to je na čas po naslednjem 1. novembru.

Vsi, ki koljejo za družinsko porabo, morajo dati od zaklanih prašičev Prevodu sledeče množine slanin: pri družinah do dveh oseb 6 kg; pri treh do štirih oseb 3 kg; pri petih oseb 1 kg; pri šestih do sedmih oseb: od enega prašiča 1 kg; od dveh pa 2 kg; pri osmih do devetih oseb: od enega prašiča 1 kg, od dveh 4 kg; pri devetih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg; pri enajstih do dvanajstih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 3 kg; pri trinajstih do štirinajstih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 5 kg; pri petnajstih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 3 kg; pri šestnajstih do sedemnajstih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 3 kg, od štirih 9 kg; pri osemnajstih do devetnajstih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 3 kg, od štirih 6 kg; pri dvajsetih oseb: od enega 1 kg, od dveh 2 kg, od treh 3 kg, od štirih 4 kg.

Rejci oddajo tudi tisti del slanin, katerega je dolžan oddati sorojec. Slanina mora biti oddana v dobrem stanju, brez kože.

Teža prašičev pri tem ne prihaja v poštev, zato so glede oddaje slanin na najboljšem rejci, ki zrede čim težje prašiče. Glede pregledovanja klavnih prašičev in njihovega mesa velja še vedno pravilnik bivšega jugoslovanskega poljedelskega ministrstva z dne 15. VII. 1938 o pregledovanju klavnih živali in mesa s spremembami, ki jih je določila naredba Visokega komisariata z dne 15. XII. 1942. Ti predpisi določajo:

Vsi prašiči, katerih meso je namenjeno javni ali pa tudi privatni porabi v lastniškem gospodarstvu, se morajo pred zakolom vsi po istem živno-zdravniškem (veterinarskem) pregledati. Kjer ni veterinarja, vrši pregled za to določena usposobljena oseba. Kjer so klavnice (javne ali privatne), se vrši pregled v istih, kjer jih ni, pa v zato določenih prostorih. Izjeme so dopuščene samo pri zakolih v sili, ali če je veled nastopa kužnih bolezni potreben zakol, ali če gre za okužbe sumljive živali. V zadnjih dveh primerih je potrebno vedno pooblastilo pokrajinskega veterinarja.

V posebnega ozira vrednih primerih sme dovoliti župan, da se zakoljejo na domu prašiči, katerih meso je namenjeno samo porabi v lastnem gospodarstvu, vendar je potreben vselej pred in po zakolu pregled.

Vse javne in privatne klavnice so pod nadzorstvom veterinarjev in morajo ustrezati v pravilniku določenim higienskimi pogoji.

Pred zakolom evinj, katerih meso je namenjeno za javno uporabo, je treba zakol vsaj 6 ur prej prijaviti pregledniku in mu izročiti živalski potni list. Prijava se sme opustiti le pri zakolih v sili in pri klanju prašičev, namenjenih lastniški privatni porabi, če živali ne kažejo znakov bolezni.

Zakol se mora prepovalati pri gotovih boleznih (n. pr. vranicih prisa), nadalje, če so živali mlajše od 2 tednov, če je žival breja, — izvzemši zakol v sili, — ali če ni minulo 8 dni, odkar je povrgla.

Preglednik, ki ni veterinar, sme dovoliti zakol samo pri prašičih, ki ne kažejo znakov nikakršnih bolezni. Razen tega sme tak preglednik dovoliti zakol v sili zaradi preloma kosti, svežih ran in oklepin, napenjanja pri zeleni krmi in o nevarnosti, da bi se žival zadušila, — v vseh teh slučajih samo tedaj, če se žival zakolje v 6 urah od ure, ko je nastopil vzrok za zakol v sili. V vseh drugih primerih mora preglednik začasno prepovalati zakol in napotiti lastnika živali na pristojnega veterinarja.

V primerih zakola v sili, ki niso zgornaj naštetih, sme preglednik dovoliti zakol samo, če grozi nevarnosti, da se bo zdravstveno stanje živali do prihoda veterinarja znatno poslabšalo. V takih slučajih mora preglednik izreči meso za začasno zaplenjeno in obvesti občino, ki pozove nujno veterinarja, da pregleda meso.

Pri nekaterih kužnih boleznih, naštetih v pravilniku (n. pr. pri kugi, rdečici), ali če obstoje sumljivi znaki te bolezni, se smejo prašiči zaklati samo pod nadzorstvom pristojnega veterinarja.

V kolikor se prašiče meso prodaja, so prodajalci dolžni se držati določenih maksimalnih cen. Tudi je predpisano, da se sme v mesnicah prodajati in v gostilnih nuditi sveža svinjina samo ob torkih; gnat, prekajena svinjina, tlačence, klobase ob torkih, sredah in četrtkih; drobovje pa vse dni.

Glede prašičih kož predpisuje naredba z dne 21. II. 1942, da se morajo vsi prašiči, tehtajoči ob zakolu več kot 60 kg žive teže, odreti in kože izročiti za to določenim trgovcem. Če se pa zakoljejo prašiči pod 60 kg žive teže, za katere ni predpisano odretnje, pa se vendar oderejo, potem se morajo tudi te kože izročiti. Kdor kupi neodretnje prašiče, mora kože oddati za to pooblaščenim trgovcem.

Končno je še omeniti, da predpisuje naredba z dne 23. V. 1942 o zbiranju trebušne slinavke, ki je namenjena za proizvodnjo insulina, da morajo lastniki zaklanih goved in prašičev oddati pri zakolu dobljeno trebušno slinavko preko občinskih ali okrajnih veterinarjev biokemičnemu laboratoriju Husei v Padovi (za ceno 7 lir za kg).

Vsi, ki se pregrešijo zoper naredbe, izdane od Visokega komisariata, pridejo sedaj pred vojaško vojno sodišče, kakor je to določil Ducejev ukaz z 19. XI. 1942-XXI.

Kaznovani trgovci in obrtniki

Urad za kontrolo cen Visokega komisariata sporoča, da je Kr. kvestura v Ljubljani izrekla meseca januarja naslednje kazni za prekrške oskrbovalnih predpisov:

Za nedovoljeno povišanje cen: Višnjecev Roman, trgovec, Vožarski pot 1, globa 2000 lir; Zupančič Frančiška, prodajalka, Dolenjska c 14, globa 500 lir in 10 dni zaprtje obrata; inž. Ferline Bogdan, ravnatelj Kmetijske družbe, Skrabčeva 6, globa 2000 lir; Strupnik Karolina, mesarica, Poljanska 54, globa 1000 lir; Pompe Rudolf, uradnik, Viale Vittorio Emanuele III. št. 42, globa 1000 lir; Ovničar Lojze, trgovec, Zablja vas, globa 1500 lir; Černič Frančiška, gostilničarka, Šišenska 30, globa 2000 lir in zaprtje obrata za 10 dni; Martine Marija, gostilničarka, Šišenska 8, globa 2000 lir, zaprtje obrata za 14 dni; Pogačnik Franc, trgovec, Bleiweisova 67, globa 1000 lir; Suhadole Marija, gostilničarka, Ob Zeleni jami 21, globa 1000 lir in 10 dni zaprtje obrata; Vrhovec Albin, gostilničar, Borštnikov trg 3, globa 1500 lir, zaprtje obrata za 15 dni; Mahnič Emilija, gostilničarka, Tržaška 71, globa 1500 lir, zaprtje obrata za 15 dni; Černe Oton graver, Groharjeva 3, globa 500 lir; Mole Marija, gospodinja, Staničeva 17, 1500 lir in 15 dni zaprtje obrata; Pogačnik Franc, trgovec, Bleiweisova 67, globa 3000 lir in 15 dni zaprtje obrata; Rohrmann Vladimir, poslovođa trdke Rohrmann, St. Peterska 38, globa 3000 lir in zaprtje obrata za 30 dni; Anžur Ivanka, gostilničarka, Tržaška 4,

globa 1000 lir in 10 dni zaprtje obrata; Reholj Ivan, mehanik, Vegova 8, globa 1000 lir; Debeve Josipina, prodajalka, Tolminska 15, globa 500 lir in 8 dni zaprtje obrata; Heršič Ludvik, lastnik trgovske agencije, Rimska 13, globa 1500 lir; Plut Ivanka, posestnica, stanujoča v Kotu, naznanjena okrajnemu glavarstvu v Črnomlju; Potokar Neža, prodajalka, Pokopališka ul. 1, globa 1000 lir in 10 dni zaprtje obrata; Čalet Zora, gostilničarka, Tržaška 9, globa 1000 lir in 10 dni zaprtje obrata.

Za nakup racioniranih živil brez kart in pa fiktivne: Kovarčič Marija, trgovka, Miklošičeva 34, globa 1000 lir in 20 dni zaprtje obrata.

Za prodajo racioniranih živil brez odvzema odgovarjajočih odrezkov in nerednega vodenja registra: Korosec Ciril, poslovođa Nabavljalne zadruge državnih uslužbenec, Sv. Petra 1, globa 3000 lir; Strunjak Marija, poslovođkinja javne kuhinje, last Zadnik Rozalije, Streliška 10, globa 500 lir.

Za prodajo žajnih mešanice po nepredpisani ceni: Vidmayer Marija, trgovka, Sv. Petra nasip št. 53, globa 1000 lir.

Za prodajo živine brez Prevodovega dovoljenja: Beghetto Francesco, trgovec, Tombolo, Via Sommarilla 37, globa 5000 lir.

Za prodajo krompirja brez Prevodovega dovoljenja: Gabrovšek Mihael, posestnik, Studenec 8, globa 1000 lir.

Za prodajo vina letnika 1938 brez dovoljenja:

Ustavljena je izdelava in prodaja žganja, likerjev in likerskih izvlečkov

Rim, 5. febr. s. Včerajšnja številka »Uradnega lista« je objavila odlok korporacijskega ministra, po katerem se blokirajo pri izdelovalcih in trgovcih vse obstoječe zaloge žganja, tropinca, likerjev in likerskih izvlečkov. Preprečuje se prodajanje teh izdelkov in postrežba z njimi v vseh javnih obratih, hotelih in pensionih, v zasebnih družbah in v vseh vrstah vinotocov in kleti. Dovoljenja za nadaljnjo izdelavo bo dajalo izključno le korporacijsko ministrstvo. Odlok ima za cilj prihraniti alkohol, ki ga uporablja industrija likerjev, za porabo v vojne namene. Izdelovanje sintetičnega guma in avtarkilnih goriv zahteva na primer precejšnje količine te surovine. In zato je bilo neizogibno potrebno preprečiti izdelovanje in prodajanje likerjev, zraven pa preprečiti dviganje cen, ki bi ga povzročilo nezakonito kopičenje alkoholnih pijač. Da bi se pa obdržala vsaj zmanjšana izdelava likerjev, pa bo korporacijsko ministrstvo v sporazumu s kmetijskim ministrstvom od primera do primera odobravalo izjeme od te prepovedi. Predvidene so nadalje izjeme za izdelke, namenjene za zorenje starih vin, sveda pod nadzorstvom finančnega ministrstva, kakor tudi za terapevtske potrebe, kakor bo to dovoljevalo notranje ministrstvo. Iz prepovedi so izzete zdravniške specialitete, ki vsebujejo alkohol. Odredbe prehodnega značaja določajo za izdelovalce žganja in tropinca, da izdelovalci lahko nadaljujejo z izdelovanjem, vendar morajo vse količine staviti na razpolago narodnemu konzorciju destilatorjev, da bodo vse količine prihranjene za namene, ki so bili poprej omenjeni. Vsi lastniki izdelkov, ki se jih tiče ta odredba, morajo sestaviti seznam zalog in ga v treh izvodih predložiti pokrajinskemu korporacijskemu svetu.

Prijava alkoholnih dišav

Po naredbi Visokega komisariata, objavljeni v Uradnem listu z dne 26. dec. 1942-XXI, številka 254-103, so proizvajalci in prodajalci dolžni, da Pokrajinskemu svetu prijavijo zaloge alkoholnih dišav z dnem 15. januarja t. l. Ker teh prijav še niso predložili vsi prizadeti, se opozarja, da to nemudoma store in sicer tudi v primeru, da bi bila prijava negativna. Proti tistim, ki prijave ne bodo predložili, se bo postopalo po zakonu.

Nakazila za fižol

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino poziva vse trgovce z racioniranimi živilo, da dvignejo nakazila za fižol za mesec februar v Gosposki ulici 12-1.

Zaplemba imovine upornika Jevnikarja Antona

Zaplenja se vsa premožna in nepremožna imovina, brez izjeme, lastnina upornika Jevnikarja Antona, živ. Alojzija in Frančiške roj. Toni, roj. v Ljubljani dne 3. januarja 1913 in tam bivajočega, Ravnikarjeva ulica št. 4, v prid Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Pozivajo se po čl. 7. in v izogib kazenskih odredb po čl. 8. naredbe z dne 6. nov. 1942-XXI št. 201 vsi morebitni imetniki premožnin po katerem koli naslovu in dolžniki Jevnikarja Antona, naj prijavijo v 30 dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, Napoleonov trg št. 7-II, stvari, ki jih imajo in dolgove, katere imajo, s prepovedjo vrniti njemu ali drugemu stvari ali dolgovi znesek tudi le deloma plačati.

Grad Franc, trgovec, Zgornji Kašelj 19, naznanjen okrajnemu načelnstvu v Ljubljani.

Za prodajo pralnih praškov po nedovoljeni ceni: Strelenc Konrad, producent, Podmilščakova 42, globa 500 lir.

Za opustitev izveščenja cen: Kaiser Ivanka, prodajalka, Tomčevo 7, globa 500 lir.

Nadalje so bili zaradi neoddaje predpisanih količin mleka naznanjeni okrajnemu glavarstvu v Ljubljani: Babnik Martin, posestnik, Tomčevo 17, Cunder Franc, posestnik, Jarše 5, Dimnik Ivan, Jarše 2, Kregar Josip, Klebe 24, Srakar Ivan, Tomčevo 36, Zajec Anton, Jarše 4, Aušič Jakob, Snerberje 5, Ilovor Frančiška, Snerberje 5, Peterca Valentin, Hrastje 4, Kamna Ivan, Hrastje 1, Peršin Franc, Ježica 21, Cerin Mihael, Ježica 52, Ramovš Ivanka, Ježica 43.

Okrajno glavarstvo v Logaten je januarja izreklo naslednje kazni: Pobre Franc, Ljubljana, Dolenjska cesta 35, 100 lir globe, za nakup oblačilnih predmetov brez oddaje točk; Gutnik Frančiška, Dol. Logatec 29, zaplenjeno 50 kg moke zaradi mlajeta žita brez bolete; Tomazin Antonija, Gor. Logatec 45, 300 lir globe in zaplenitev blaga; Samotarčan Josip, Gor. Logatec 14, 1000 lir globe in zaplenitev blaga zaradi zviševanja cen; Molik Lojze, Gor. Logatec 15, 200 lir globe zaradi neprijave goveje živine.

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOČI PETROLEJA

Ceste generala Gomeza — ki so z eno samo izjemo vezale ne mesta, ampak petrolejska polja — so predsedniku kmalu prinesle v vsaj Južni Ameriki ime »presidente de las carreteras«, čestnega predsednika. Te ceste so olajševale delo petrolejskih družb, pridobile Gomezu marsikatero prijatelja, ker ni bil malenkosten v oddajanju gradbenih pogodb. Samo ljudje, ki so jih »nabrali« za to delo in ki so umirali v mrzličnih obalnih pokrajinah, niso cenili novega načina dela. Prav tako tudi kmetje, ki so jih vzeli s polj, proč od njihovega dela, da bi delali nasipe proti preplavljanju petrolejskih polj. Če pa je bilo njihovo nezadovoljstvo le preglasno, so jih prepeljali v trdnjavo Sv. Carlos, v kateri je preplavila povodenj vsako jutro celice in so jetniki stali do pasu v vodi.

Gomez je dobro razumel tudi petrolejsko dobo in je znal obdržati od tega visoke dohodke. Nekega dne je uvedel davek na živino, ki je bil višji kakor vrednost živine. Tako je imel Gomez naenkrat ogromne črede, ki so se pasle po državnih travnikih. Tisoči goveje živine, ki so jo klali v klanicah Palma Sola, Coro ali v Venezueli, so mu prinašali ogromne dobičke. Gomez je kmalu postal eden najbogatejših ljudi Južne Amerike. Carina na izvožen petrolej, črede goveje živine redni in izredni dohodki države so mu množili premoženje. Še pri življenju si je dal postaviti spomenik, na katerega je dal vklesati besede: »Viva Gomez y adelante!« Naj živi Gomez in naprej! Gomezovi nasprotniki pa imajo še druge, katerih gornji del je bil pobešen ali pa sploh zamrl. Take ljudi je dal mučiti na poseben način in s tem dati vzgled tistim, ki bi ne bili hoteli biti poslušni. Takih ljudi je bilo potrebno vedno več, ta-

kih kaznjencev je Gomez potreboval, da je lahko gradil ceste in jezove ter stavbe v »venezolanskem Potsdamu«.

Tako je Gomez sam imenoval Maracai, prvi sad dobre petrolejske letine in za njegove dobe pravo glavno mesto Venezuele, dočim je Caracas ostalo le oficelno glavno mesto.

Pred odkritjem petrolejskih vrelcev je bilo Maracai revno, pozabljeno provincialno gnezdo, 300 kilometrov od Caracasa in vseh modernega življenja. Ko so vedno bolj naraščali dohodki iz petrolejskih davščin, je sklenil Gomez, da napravi iz tega gnezda prestolnico. V teku sedmih mesecev je bilo v nižavi zgrajenih 82 novih stavb, iz tal je zrastel vladni hotel z 200 sobami in kopalnicami in s pogledom na velikanski trg, večji kot je pariški Place de la concordie. Zgrajenih je bilo šest novih vojašnic, asfaltna ceste in zaseben zoološki vrt za gospoda generala. Sledili so plavalni bazeni, trojski vrtovi, teniška igrišča in igrišče za golf. Kmalu so se pojavile v Maracai velike svečanosti in ves Gomezov dvor se je preselil semkaj s stotinami najdražjih ameriških luksuznih avtomobilov in z brezštevlinimi tajnimi agenti. Vsakdo je moral tukaj čuvati nad drugim. Nad vsemi temi pa so ogledušili predsednikov agenti, ker je dobro vedel, da ni le ljudstvo nezadovoljno, ampak tudi oni, kateri niso bili po svojem mnenju dovolj udeleženi na blagoslovu petrolejskih polj, ki bi le preradi hoteli preizkusiti izpodrinuti Gomeza z njegovega donosnega mesta.

Kako so živeli, nam izpričuje zgodba enega izmed Gomezovih sinov, ki je živel v Parizu in je mislil, da je nemogoče izhajati z mesečnimi dohodki 4000 dolarjev. Toda revolucija tega človeka se ni obnesla prav tako kakor ona druga, katero so vodili častni nagibi, revolucija Rafaela Urbinaša iz leta 1932.

Da bi kdo prinesel sam v Venezuelo orožje, je bilo izključeno. Na vsakem križišču je dal Gomez pregledati tovarne vozove in prtljago in tako je sklenil Urbina dobiti strelivo in topove od zunaj. Z nekaj prijatelji se je peljal na holandski otok Curacao, na sedem ur trajajočo pot, če se vkrate v Coro.

Willemstad, glavno mesto otoka Curacao ima sto policajev in guvernerja. Urbina je povabil nekaj delavcev iz Shellovih rafinerij na tovrni voz, ustrelil tri policiste in ujel guvernerjevega otroka. Potem je izpraznil vse zaloge streliva, ukradel dva topova in se odpeljal domov, da bi dvignil upor v Venezueli. Zajel je neko ameriško ladjo »Red Line«.

No, tu na Curacao je šlo še vse po sreči. In po sreči bi šlo tudi v Venezueli, če bi bil Urbina trgovec in ne idealist, ko bi imel toliko denarja, kolikor ga je imel Gomez. Namesto, da bi še vnaprej podkupil vse pomembnejše ljudi, je govoril o svobodi in sreči in o pravicah naroda do lastnih zakladov. To je sicer učinkovalo na študente in kmete, nikakor pa ne na one, ki so dobivali od Gomeza in Deterdinga denar, avtomobile in vile. Urbina ni imel sreče pri svojem puču, preostalo mu je, da je mogel bežati nazaj na Curacao. Tamkaj je prišel v holandsko ječo, a so ga kmalu izpustili, ker so grozili njegovi prijatelji, da bodo pognali v zrak petrolejske tanke družbe Royal Dutch. Urbina je šel na San Domingo.

Holandi pa so poslej poskrbeli za to, da sta bili v luki Willemstad vedno ena ali dve križarki, kajti Curacao in Aruba sta ključ do petrolejskih vrelcev v Venezueli.

Kjer koli je bilo mogoče, so petrolejski trusti utrdili svojo moč s tem, da so postavljali rafinerije v »nevtralnih« deželah, ali pa tam, kjer so se jim zdele popolnoma varne. Še dolgo po svetovni vojni ni imela Francija lastnih rafinerij, prav tako ne Italija Španija, Nemčija je pa šele po svetovni vojni ustvarila lastno rafinerijsko industrijo. Rafinerije lahko razlastijo in je za to vseeno, ali predeležujejo ruski, mexijski, perzijski ali ameriški petrolej. V neodvisnih rafinerijah bi mogle dobiti male petrolejske države kupce, ki bi jih napravili neodvisne. In prav zato ni v pokrajinah producentov rafinerij. Desetletja so predelavali vse mexijski petrolej v ameriških rafinerijah. Venezuela pa je bila nekaka izjema zaradi bližine holandskih otokov, ki so ležali blizu njene obale, prevoz neizčiščenega petroleja je bil poceni, rafinerije pa vendar dovolj daleč, da bi se jih mogla oprijeti kako prebujena vlada.

Življenje je bilo trdo – ljudje pa zdravi kot dren

Smo v dobi prehladov in kašljanja, kar je peč v zvezi z letnim časom in s spremembami vremena. To je doba, ko se tudi radi pogovarjamo o zdravju in boleznih, o odpornosti, utrjevanju in — zdravljenju. Človeški rod ni več tako odporen, kot je bil nekdanj. Rod za rodom si je prizadeval, da bi si olajšal življenje. Človeštvo je skozi stoletja stremelo le za prijetnim bivanjem in prijetnim načinom udejstvovanja, borilo pa se je proti vsemu, kar je združeno z občutki neugodja: proti mrazu, vročini, telesnemu naporu in podobnem.

V pračasih človeštva pač ni bilo spalnic z mehkiimi odejami in s tesno zaprtimi dvojnimi okni. Tudi ni bilo peči, ki jih je tako lahko kuriti, ali n. pr. shrambe, v kateri najdeš deset vrst živil, zabel in dišav. Da ne govorimo o električni luči in vodovodu, o trgovinah, kjer lahko kupiš to ali ono, o krojačih, ki te oblačijo, o čevljarih, ki skrbijo za obutev, pa o trafikah in lekarnah in podobnem »razkošju« sodobnega načina življenja.

Življenjska borba je bila trša in temu primerno so morali biti tudi ljudje utrjeni. Tekom stoletij je prišlo do vedno bolj lahkega načina življenja; družba se je organizirala in se podelila v stanove. Pojavili so se strokovnjaki za vse mogoče vrste obrti, pojavili so se izumitelji, ki so dali človeštvu vse tisto, kar najdete dandanes v modernem opremljenih stanovanjih s kuhinjami na elektriko ali plin, s centralno kurjavo, z vodo-vodom, z ventilacijo in podobnim. Nekdanj tako trdo življenje se je spremenilo zlasti v mestih v udobnost, o kakršni se davnim prednikom niti sanjalo ni.

Delo z rokami je postalo že staromodno, njegovo vlogo prevzema stroj. Cena telesne moči je ključna vredna samo še na kmetih in v tovarnah, meščani in razumniki pa se preživljajo samo še z glavami. Telesno so postali tako razvajeni, da jim tudi do hoje ni več. Radi se ozirajo za tramvajem ali za dvigalom, kjer koli je to mogoče. Takšen in podobnih napredkih ni ostal brez posledic za ljudsko zdravje in odpornost. Življenjska borba je vzgajala v starih časih k moči in urnosti, k žilavosti in odpornosti, civilizacija je pa marsikaj težkega ali neprijetnega iztrebila. Človek, ki se je odtujil naravi, se je pomehkužil: prehladi se ob vsaki priložnosti, mišije je nerazvito, srce prenaša le še neznatne napore. Vse, kar zmora razumnik, ki ni organiziran nekje med gorniki, lovci ali športniki, je samo še zmerna hoja na 15 ali 20 km, pa prenašanje aktovke, dežnika ali palice. Telesna zmogljivost je postala hudo skromna, odpornost se je umaknila mehkužnosti.

Človek pa je vendarle »homo sapiens«. Kar tako se tudi ne da ukiniti. Poskrbel je za napredek medicine in higijene, lotil se je tudi gimnastike in športa. Nobenega dvoma ni o tem, da bi bilo veliko manj bolehnosti, če bi bil življenjski slog naravnejši. Pa tudi medicina sama bi storila človeštvu precej velikopotezneje usluge, če se ne bi omejevala na zdravljenje bolnih, če bi premaknila svoje težišče bližje problemom, ki se bavijo z utrjevanjem človeškega rodu in s preprečevanjem bolezni. V tem slučaju bi pač moralo priti do iz-

datnejših življenjskih sprememb in človek bi se moral oprijeti naravnejšega in tršega načina življenja.

Zapravljena dedščina, o kateri govorimo, je tista telesna zmogljivost, moč in odpornost, ki je doma samo še na kmetih. Zapravili pa so jo oni stanoviti, katerih udejstvovanje je navezano samo na duševno ali kakršno koli enostransko delo. Zdravje je namreč vrednota, ki uspeva samo pri človeku, ki ga nečuje. In ni boljše nege od one, ki je dana po naravi: dihal, prebavila, srce, mišice, živčevje, možgani in kakor se že ti deli za-goneta človeškega organizma imenujejo, zahtevajo naravnega udejstvovanja, da se razvijajo in ohranjajo. V pomankljivi udejstvovanja pole-nijo, se prilagajajo na minimalne opravke, kar pa je v škodo splošni zmogljivosti.

Prav zaradi tega gledamo s prikupnostjo na življenjske reformatorije, ki vabijo meščane nazaj v naravo, k hoji, k delu na polju ali na vrhovih in k športu. Samega sebe vara oni, ki misli, da je s praški in tabletami že vse opravljeno. Ko je

Domače dišave nam dobro nadomeščajo tuje

Medtem, ko so naši predniki imeli zelo pre-prosto in tečno hrano, smo se sodobniki v zadnjih desetletjih močno razvili. S tem seveda ni re-čeno, da smo kdaj jedli več in bolje, kakor naši dedje pred sto leti, pač pa smo postali mnogo bolj izbirični glede okusa.

Naše gospodinje in kuharice so še pred dvema, tremi leti naravnost teklovale, katera bi izbolj-šala (ali pa tudi sprijdila) naraven okus jedem.

To so dosegle največkrat z različnimi začim-bami in večkrat s tujiimi in uvoženimi dišavami, kakor pa domačimi, ki jih je tudi obilo, ki so prav okusne in tudi izdatne. Saj se je dogajalo celo, da na primer družina ni hotela jesti okusne mleč-ne kaše ali riža, ako ni bil oslajen še s cimetovim prahom. Na juhi je moral biti poper, v slaščicah vanilija, v jedeh dostikrat ingver ali kaperni itd.

Močno smo se navadili po prvi svetovni vojni tudi na papriko in je postal golaž skoraj naša na-rodna jed. Čim ostrejši in pekoč je bil golaž, tem bolj nam je bil všeč. Zlasti v letih med prvo in drugo svetovno vojno se je ta naša razvada zelo razširila, največkrat v škodo našega zdravja, še bolj pa žepa; zakaj zlasti uvožene dišave so bile že tedaj drage. Pri uživanju tujih dišav in začimb pa smo zelo pozabili na domače dišave, ki so jih naši predniki poznali več kakor mi, ki so tudi mnogo cenejše, pa tudi zelo okusne — in ki jih more tudi vsakdo pridelovati, če ima le majhen kosček zemlje. Pa še eno prednost imajo domače dišave pred tujiimi: tuje dišave največkrat nimajo nobenega ali le majhen zdravilni učinek, v pre-triranih količinah uživane so celo zdravju škodljive, ker dražijo naša prebavila. Veliko propagan-đa za tuje dišave so delale tudi nalašč razne uvo-žne trdke, vendar je bila reklama pogosto pre-tirana. Prav iste hranilne snovi in vitamine imajo tudi domače hranila in dišave, in to v bolj dostop-ni obliki in večji množini. Za papriko navajajo na primer, da ima prav mnogo vitamina C, ki je človeškemu telesu nujno potreben, toda prav ta vitamin dobimo v zadostnih količinah v presnem sadju, največ v breskavah in marelicah, pa tudi v češnjah in jabolkih, največ pa v špičkih jagodah. Ta vitamin vsebuje tudi sveže mleko, v oblikah kuhan krompir, glavne zaloge tega vitamina pa so v čebuli. Tudi kisel zelje, ako ni premočno ku-hano, ima dosti tega vitamina, zelo dosti tega vitamina ima tudi citronen sok.

Glavne tuje dišave, ki jih pri nas uživamo, oziroma smo jih uživali, rastejo največ v Vzhodni Indiji, to je na Sundskih otokih, v Indiji sami, na otoku Cejlonu in v Srednji Ameriki. Te dišave so poper, beli in črni, piment, nageljnovi žbice, vanilija, cimet, muškato cvet in oreh, ingver in ka-perne.

Ze med prvo svetovno vojno je bil vsak dovoz teh dišav v naše kraje seveda nemogoč. Toda čudno: nihče ni zaradi tega zbolel, ljudje so bili zaradi zmernosti in ne premočne hrane celo bolj zdravi na prebavilih, kakor prej.

Tuje dišave torej niso naši prehrani prav nič potrebne in moremo zlahka izhajati brez njih. Tudi sedaj, v drugi svetovni vojni, je težko dobiti te dišave. Ako je kje kakšna stara zaloga popra, cimeta in slinčnega, to je zelo draga, da si morejo te dišave privoščiti najbolj petični in izbirični. Manj premožni dišav ne bodo pogrešali, pač pa si morejo jedi izboljšati v okusu prav dobro z do-mačimi ali vsaj z evropskimi dišavami.

Paprika uspeva tudi pri nas, vendar vso do-ma pridelano uživamo v zelenem stanju, bodisi v solati ali nadevanu in še uvozijo jo moramo iz top-lejših pokrajin Italije. Da bi sami pridelovali rdečo papriko, ni misliti, torej smo slej ko prej navezani na uvoz od drugod. Zato je rdeča paprika v prahu zelo draga, toda zmanjkalo je ne bo.

Prav okusna dišava in začimba k raznim je-dem je lavor, ki ga pridelata Italija dovolj in je tudi na našem trgu sorazmerno kar poceni. Tudi glede kaprne je Italija neodvisna od uvoza.

Nekoč zelo čislana dišava je bil žefran, ki so ga največ uvozili iz Francije; domači žefran ni

nek rimski cesar zahteval od svojega zdravnika zdravilo zoper nesposodnost, mu je dal ta nasvet, ki bi bil tudi dandanes za marsikatero duševnega delavca sodbena. Naročil mu je, naj gre pred spa-njem v Tiberio, jo preplava tja in nazaj, pa bo lažje spal. Pri človeku, ki je duševno utrujen ali raz-dražen, zaleže veliko tudi navadno delo v drvar-nici ali kjer koli. »Moj dragi bralec, kako je to neumno, da se zdi ljudem delo tako strašno težko...« piše župnik Kneipp v svojem slovitom poljudno-znanstvenem spisu. Če hočemo reševati zapravljeno dedščino, bo treba vcepiti zlasti no-vemu rodu več veselja do telesnega dela. Prese-netljivo je poslušati tudi mnogokatero zagovornike športa in telovadbe, ki pripisujejo navadnemu delu vedno večjo veljavo. Obdelovanje zemlje odpira mlademu človeku nove poglede na snovanje na-rave in mu nudi tudi marsikatero duševno zado-voľstvo. Približuje ga k naravi in navezuje na njene zakone. Z begom pred mrzom ali vročino, z izmikanjem vsakega telesnega napora si ljudje samo škodujejo. Zato niso tako odporni, kakor bi bili lahko in zato so tudi tako sprejemljivi za mno-gotere vrste bolezni ali bolehanja. Gre za zaprav-ljeno dedščino, za katero se je vredno boriti.

tako dober, vendar ga gospodinje tudi radi upo-rabljajo. V splošnem pa uporaba žefrana močno pada.

Vse te uvožene dišave pa moremo nadome-stiti s takimi, ki rastejo pri nas. Čebule in češnja je v naših krajih dovolj. Nista pa to samo poživili, temveč tudi hranili. Čebulo jedo nekateri kar su-rovo s kruhom. Uporaba, zdravilna vrednost in druge odlike čebule in češnje so splošno znane.

Zelo znane domače dišave so: vrtni majaron, ki ga nabiramo od junija do avgusta. Poletni ma-jaron sejemo takoj pomladi, zimski majaron, ki je trajnica, pa marca meseca v lonček ali toplo gredo ter ga nato presadimo. Porezane majaronove šopke povežemo in jih sušimo v senci.

Druge domače dišave, ki jih moremo gojiti na vsakem vrtu in so dobrodošle k raznim jedem so: šetraj, melisa, ž. belj ali kadulja, kumina, sladki janež, koper, pehtran, poželjka, rožmarin, razne vrste krebujlice, lustrak, vinska rutica, slinčnik, portulek, bogara, bazilike raznih vrst in druge.

Vsaka naša gospodinja potna kot dodatek k jedem peteršili, zeleno, drobnjak, por in hren.

Mnoge jedi se dajo tudi izboljšati z raznimi jagodami in suho zelenjavo. Izvrstno domačo di-šavo in začimbo dajo tudi posušeni olupki citron in pomaranč.

Izbira domačih, cenjenih pa izvrstnih začimb, dišav in poživil je torej zelo velika, tako da mo-rejo biti naše gospodinje neodvisne od uvoza ekso-tičnih dišav.

Dandanes je to mnogo večjega pomena kot kdaj prej, saj moramo paziti na vsako liro in pa stremeti moramo za čim večjo avtarkijo, ki jo je prav na tem polju lahko doseči!

Gospodarstvo

Delovni čas v industrijah z manj kot 48-urnim delavnikom. Da bi se povečala industrijska proizvodnja, je ministristvo za korporacije odredilo, da počenši z 31. marcem t. l. delovni čas v industrijah ne sme biti manjši kot 48 ur tedensko. Od tega dne naprej ne bo dovoljeno prekinjenje ali ukinitve dela, razen v primeru višje sile, pod tedensko 48 ur razen v izjemnih primerih, za kar bo treba imeti posebno do-voljenje. V zvezi s temi ukrepi oproščene delovne sile bodo porabljene v vojni industriji in v pa-nogah, kjer se opaža pomanjkanje delovne sile.

Obvezno sejanje oljnatih rastlin na Hrva-tskem. Hrvatsko gospodarsko ministristvo je na-ročilo vsem državnim in poldržavnim pose-vestom, da naj goje več oljnatih rastlin, zlasti sončnic. Najmanj 3% vsega zemljišča mora biti kultivirano s sončnicami. Semensko blago bo prečkalo ministristvo.

Bilanciranje državnih papirjev na Hrva-tskem. Na Hrvatskem so dobili denarni in za-varovalni zavodi ter vsa podjetja, ki so zave-zana javnemu polaganju računov, nalog, da mo-rajo vse nekdane državne papirje vnesti v bi-lanco po isti vrednosti, kakor je bila izkazana v bilanci za leto 1941. Papirji, ki so bili nabav-ljeni po 1. januarju 1943, se morajo vnesti v bilanco po nabavni vrednosti.

Bratovske skladišne na Hrvatskem. Število zavarovancev pri bratovskih skladiščih na Hrva-tskem znaša 23.401.

Osnredna zveza hrvatskih zadrug. Predsed-ništvo hrvatskega zadrugnega sveta namerava po-kreniti akcijo za ustanovitev osrednje zadrugne zveze na Hrvatskem. Na Hrvatskem je sedaj okoli 3350 zadrug z okoli 800.000 člani, od tega je okoli 1700 kreditnih zadrug, nabavnih zadrug pa je 650.

Inozemski kapital na Madžarskem. Po urad-nih podatkih za leto 1940, torej pred ozemelj-skimi pridobitvami, je bilo v madžarskih del-niških družbah za rudarstvo in topništvo 30% vse glavnice inozemskega izvora, pri industri-j-

Taktika sporazumevanja

Komunizmu so sporazumi vedno le sredstvo za obvladovanje nasprotnika. S prijateljsko kretnjo vabi druge skupine k skupnemu delu, jim obljublja ne samo ravnopravnost, temveč celo vodilno mesto. To pa vse zato, da se nasprot-niku približa, ga razkroji in dobi pod sebe. Ta taktika sporazumevanja je toliko bolj privlač-na, ker ljudje že po naravi hrepene po nekaki skupnosti in solidarnosti. Kdor razdira skup-nost, ta opravlja grdo delo. Tega se ljudje dobro zavedajo in zato kaj hitro obsodijo vsa-kega, ki ni za skupnost, malokrat pa pomislijo pri tem, da je skupnost lahko dvojna: dobra ali zla. Kakor je gotovo greh, če kdo razdira dobro skupnost, je po drugi strani celo zasluž-no delo, če kdo razdira ali prepreči zlo skupnost.

Skušnje kažejo, da je vedno premagan, kdor sklepa sporazum s komunisti. Zakaj to? Komunistem gre v sporazum popolnoma pri-pravljen in le z edinim namenom, da sovraž-niku zlomi odporno silo, ga razkroji in uniči. Vsa njegova akcija je na to naravnana. Na-sprotniku prikazuje cilj, ki ga sam dejansko noče zasledovati, dočim si nasprotnik zanj res-no prizadeva. Uporabi pa to sožitje izključno za to, da prejedri nasprotno vrsto in si jih s tem podvrže. Tolažba nasprotnika, da bodo morda komunisti tisti, ki bodo ob tem sodelo-vanju premagani, je prazna in naivna, kajti ti ponujajo sporazum le tedaj, ko imajo ves organizacijski aparat v rokah in nasprotniku le odkazuje že v naprej določena področja mesta.

Da more ponujati komunizem sporazum, mu je potrebna neka skupna podlaga. Ta skupna podlaga naj bi bil isti cilj. S tem se da na-sprotnik večkrat z lahkoto premamiti, kajti komunisti porivajo preden vedno drug cilj, kakor ga v resnici zasledujejo. Tako so pred vojno v Franciji krščanskim delavcem dopove-dovali, da se bore istotako za delavske interese kakor oni; čemu torej ne bi oboji sodelovali v lepi skupnosti, v »ljudski fronti«? Tega spo-razuma gotovo ne bi ponujali krščanskim de-lavcem, če ne bi imeli že vsega aparata »ljud-ske fronte« v svojih rokah. Tako se je zgodilo, da je mnogo krščanskih delavcev na sporazum pristalo ter s tem okrepilo komunistične vrste.

Beseda skupnost je zelo privlačna, in kdor jo prvi začne uporabljati ter najbolj o njej vpije, ta dobi pred ljudmi videz, da je res prvi borilec za skupne koristi. Ko pa je en-krat nasprotnik na sporazum pristal in postal sestavni člen komunistične fronte, takrat poka-že komunizem svoj pravi cilj, kakor ga je po-kazal ob španski državljanski vojski v tako imenovani »ljudski fronti«, kakor ga je poka-zal tudi na Slovenskem v tako imenovani »osvobodilni fronti«.

Kdor ne pozna dobro narave komunizma in njegovih nakan, ta kaj lahko podleže zvijač-nosti njegove taktike. V taktiki sporazumevanja in skupnega sodelovanja, ki se je komunizem tako rad poslužuje, tiči gotovo nekaj satanske-ga. Če zagreši komunizem še tako strašne zo-čine in če se še tako brezobzirno izdviha nad ljudstvom, se kljub temu še najdejo ljudje, morda celo dobri ljudje, ki silijo s komunisti v sporazum. Tu je neka skrivnost, ki si jo je težko razlagati brez vpliva demonskih sil. Zato je toliko upravičen poziv Cerkve, da komur je mar krščanstva in kulture, ta s komunizmom ne bo sodeloval. Katoliška cerkev ne govori tjavendan. Za njo stoji tisočletna skušnja borbe z zlom. Iz te skušnje ter iz informiranosti, ki jo more imeti le taka svetovna organizacija, kakor je ona, nam podaja smernice, ki se mno-gim zde včasih morda nerazumljive, a so v resnici vedno zanesljive. Te smernice pa ne veljajo zgolj za njene vernike, temveč tudi za vesoljno človeštvo, ki ga skuša komunizem do-biti v svojo oblast.

S tega stališča je treba torej gledati na vse tiste, ki si večno prizadevajo, da bi potegnili pošteno misleče ljudi k sporazumu in k sodelo-vanju s komunisti. Nekateri delajo to iz nai-vnosti, drugi kot skriti zavezniki komunistov, tretji iz ozkorsrčnih političnih koristi. Vsi pa so dejanski pomagači komunizmu, ki ali zaradi svoje neumnosti ali zaradi ozkih osebnih ko-risti pehajo narod v pogubo.

Prav nič in prav nihče ne more nikogar opravičiti, da bi šel s komunizmom v sporazum in v sodelovanje. Komur je v resnici mar krščanstva in kulture, ta s komunizmom ne bo sodeloval v nobeni stvari.

skih delniških družbah pa 20% in pri trgovskih družbah 16% v rokah inozemcev, predvsem nemških državljanov.

Belgijska narodna banka izkazuje v lan-skem letu povečanje obkora bankovcev od 48.298 na 67.570 milij. frankov, povišanje je v zvezi z financiranjem državnih potreb in kli-rinskih saldov.

KULTURNI OBZORNIK

Dickens: Dorritova najmlajša

Ljudska knjigarna je izdala v zbirki »Naša knjiga« I. del, ogromnega romana svetovnega pi-satelja Carla Dickensa: Dorritova najmlajša v pre-vodu pisatelja Mirka Javornika. S tem je Dicken-sovemu romanu David Cooperfield, ki ga je v Zu-pančičevem prevodu ista založba izdala že prej, priključila še ta slavni roman z eno najlepših in najplemenitejših Dickensovih postav, ki smo jo bili vajeni dozdaj poimenovati z »Majhno Dorrit«, pa je v Javornikovem prevodu dobila pravo ime z »Dorritova najmlajša«. Tako se pri nas seznanja-mo z najboljšimi deli Dickensovimi, saj imamo poleg gori imenovanih v prevodu še Pikvikove Oliverja Twista, Povest o dveh mestih, Božične pravilice in morda še kaj v prevodih naših naj-boljših prevajalcev, kakor so Zupančič in Izidor Cankar, Levstik in še kdo. Dickens je bil vedno trd oreh za prevajalce, kajti njegov osebnostni slog, njegova ironija in satira, meščansko izražanje ter nazornost, kot jo ima le on, terjata od prevajalca popolno poznanje izvirnika ter veliko osebno pi-sateljsko moč. In o tem prevodu, ki ga je dal Ja-vornik, moramo reči, da je uspel ter dal nazorno poslovenitve težkega sloga ter se s tem pridružil vrsti naših najboljših prevajalcev.

Dickensov roman o »Dorritovi najmlajši« je gotovo eden najbolj milih njegovih romanov, saj je ta dekle z imenom Amy naravnost nedosežen tip dobrote in ljubezni do očeta in vseh revnih ter posebej človeške dobrote in požrtvovalno-si, pa tudi ljubezni. Je to dekle, ki se je očetu rodila v kaminici za dolžnike ter je postala pro-

stovoljen jetnik in angel vsem jetnikom. Dvain-dvajset let živi z očetom prostovoljno in jetnišnici ter hodi ven v mesto samo v toliko, da si služi denarja in hrane za svojega očeta ter za svojega brata in sestro, ki jo izkoriščata tako, kakor jo na nek način izkorišča tudi oče sam, ki z leti kot najstarejši jetnik postane »oče Marshalshejske jetnišnice«. In v opisu te jetnišnice, kakor tudi človeških tipov o njej, je Dickens nedosežni moj-ster. Že v svojih prejšnjih nam znanih romanih kakor v Davidu Cooperfieldu, ali Pikvikovih, pa tudi v Oliver Twistu je opisal jetnišnice in naj-denišnice s tako močnimi barvami, da so postale glavni predmet njegovega pisateljskega peresa ter njegovega človekoljubnega napora za njih od-pravo. Tu je zopet zaživela taka jetnišnica s svo-jimi posebnostmi, v kateri čez dvajset let živi z vso družino g. Dorrit in zdi se nam, da po brez-vestnosti drugih ter po krivici. Toda Dorrit je pozabil na to krivico ter se prilagodil življenju v njej, kjer celo nastopa z vsem dostojanstvom »očeta te jetnišnice« in sploh ne misli več na re-šitev. Zgodi se pa, da prav po srčni dobroti naj-mlajše Dorritove hčerke Amy pridejo drugi dobri ljudje na to, da preiščejo njihovo usodo ter ugo-tovijo, da je oče vsa ta leta lastnik velikega bo-gastva, ki so ga izrabljali drugi, ter ga oproste leče in končajo njegovo ubožstvo. In prav opis tega življenja v ječi ter družba izven nje, v kateri se giblje ta angelski otrok, je opisana v tem prvem delu romana, ki nosi naslov »Uboštvo« prav do trenutka, ko oče z vso družino zapusti jetnišnico in stopa zopet v svet.

Ta motiv, kako se izkaže krivico z zapora uglednega londonskega meščana, ima v sebi za-snovo za pravi detektivski roman in bi ga bil vesel vsak sodobni pisatelj detektiv. Toda Dickens se v tem prvem delu, ki ima 485 strani, skoraj

ne loti tega razodevanja ter pusti v nemar senza-cijo razgonetanja skrivnosti. V zadnjem poglavju nas postavi pred gotovo dejstvo, ki ga je ugo-lo-vil g. Pancks kot »privatni detektiv« na prošnjo in naročilo g. Clenmana, ki se zavzema za ubogo Amy. Tako je nam vsa zagonetka tega odkritja prihranjena za drugi del, ki bo govoril o tem na retrospektiven način. Prvi del je pa ves kakor ogromna ekspozicija, ki z vsakim poglavjem od-kriva novo galerijo oseb in jih spravlja v zvezo z usodo Dorritovih, čeprav se nam zdi še zdaj, da vse te osebe nimajo nikakršne zveze. Toda ta zve-za se nam bo odkrila v drugem delu. Sedaj se nam niti samo zapletajo, tako da imamo občutek preobširne ekspozicije, ki se bo po pozneje razo-dela kot potrebna panorama londonskih tipov te-ga časa in nujno potrebna za oris družbe, ki je dala iz sebe take jetnišnice, kakor je bila ome-njena, in ki ima na vesti usode pokvarjenega živ-ljenja, kakor je usoda očeta Dorrit, ki ga z lju-beznijo rešuje dobra Amy. Ogromno vrsto ljudi se nam pokaže v tem romanu! Jetniki iz Marsella in razbojniki, londonski letoviščarji po svetu z lepo Pet, ki potem pade v družino denarnih mo-gotcev Barnaclov, zavor vsoga javnega življenja, ki je dobilo v tem romanu nekaj z veliko ironijo in žgočo satiro napisanih strani. Tu so vrste teh mo-gotcev, ki bodo svoje odkritje doživlje po-zneje, tu so reveži in poštenjaki, kakor ljudje v Dvoru krvavečega srca, tu tipi gospodarskih oblastnic, kakor je mati Clenmanova, ali gospa Merleova s širokim oprsjem za dragulje. Tu sta brat Dorritov in stari tjest Plornieveh, Nandy iz ubožnice. Potem pa še sanjajoča starka Affery, blazna Maggy, ter bliva Clenmanova ljubezen, klepetava Flora. In še in še. Svet ubožstva in bo-gastva se tu srečuje, in gledamo ga skozi do-broline oču male Dorritove, ki ostane kot nedo-

taknjena od umazanij zunanega in notranjega sveta, Londona in jetnišnice. Prvi kakor drugi svet jo samo izkorišča, ljubita pa jo nesrečni vratar-je sin iz jetnišnice John in g. Clenman, po katerega zaslugi se vse začne razmotavati. Toda metoda razmotavanja je nam prihranjena za drugi del, ki ima naslov »Bogostvo« ter bo pokazalo ne-moralno bogatev, dočim smo z rezultatom iskanja že seznanjeni v koncu prvega dela.

Tako se nam ta prvi del pokaže kot polno-krvna ekspozicija, galerija številnih Dickensovih tipov, predstavljenih z nemanjšo umetniško močjo kot v najboljših njegovih romanih. Vse pa pre-veva kot dobroti diha lepa postava uboge Amy, ki vse prenaša samo za očeta, za očeta, ki ga ljubi nad vse na svetu. Ta čudežna deklica, ki se je v jetnišnici rodila in v njej živela, se ne more lo-čiti od nje, ter pade v omedlevalo, ne da bi se preoblekla, ter še s tem poniža svojo rodbino, ki se je sramuje, čeprav se je ona vsa žrtvovala za njo.

Vsak, kdor je prebral ta lepi roman, bo težko čakal nadaljevanja, v katerem se mu bo šele ra-zodela vsa zamotanost londonske družbe izpred sto let in vsa veličina lepe ženske duše, ki ji je Dickens postavil nesmrtni spomenik v liku Dorri-tove najmlajše hčerke Amy.

O prevodu smo že govorili, da je zelo na-zoren, poln jedrnatih besednih oznak ter po slo-gu resnično meščanski, ter v tem izrazilo dickens-ovski. Nekaj manjših bolj fiksivnih kakor stvar-nih napak mimogrede zmoti uho (n. pr. kod — namesto kot, sta se čutila itd.), v celoti pa je gotovo Javornik z njim dokazal, da je kos tudi Dickensu, ki je doslej veljal za preizkusni kamen največjim prevajalcem.

Zunanjo opremo je lepo zamislil arh. Gaštek.

Kip rimskega cesarja Karakala v Emoni

V »Slovenec« 24. marca 1933 sem priobčil, da so pri cerkvi sv. Florijana slučajno našli glavo nekega rimskega cesarja. Ko je namreč prof. Josip Plečnik preurejal prostor okoli cerkve, je spremenil tudi dohod k zakristiji, kamor se je prej hodilo po hodniku, zdaj pa naravnost od severne strani. Ko so delavci urejali prejšnji hodnik, se je nenadoma pritrkljalo iz levega pobočja kamenita glava. Delavci sem vprašali, če so našli pri kopanju še kaj drugega, pa so trdili, da ni bilo opaziti v zemlji prav nič drugega, kar bi bilo v zvezi s to glavo.

Po obliki sem sodil, da mora biti glava kakor rimske osebnosti, zato sem jo dal fotografirati. Glava pa ni mogla pokoncu stati, zato jo je bilo treba nasloniti na stebel pri stopnicah. Iz tega je jasno, zakaj ima glava pogled obrnjen v višino. Nekateri veščaki, ki so fotografijo videli, so iz tega pogleda sklepali, da glava ne more biti rimska. Zdej pa, ko je glava vzdignjena v cerkveno steno, se vsakdo lahko prepriča, da je pogled pravilno naprej obrnjen.

Ko sem pozneje pregledoval glave rimskih cesarjev, sem takoj opazil, da je glava rimskega cesarja Karakala (Carracalla). Prim. Ambrosoli: Manuale di numismatica, 13. — Burghardt, Die Zeit Konstantin des Großen, 11, tab. 17. — Francesco Guocchi, Monete Romane, 198 in tab. 9.

Kakor vsi rimski moški portreti, ima tudi ta glava kodraste in proti čelu nagjene lase. Močno je tudi poudarjena podočna kost. Glava kaže tudi pristrženo brado, kakor jo je Karakala res nosil. Najbolj značilen za Karakala je pa ovoj okoli vratu, kakršnega drugi cesarji niso imeli razen Marka Avrelija, ki ima tudi lase in brado podobno Karakalu.

Kako je prišel ta portret v zemljo tik cerkve sv. Florijana? Bržkone kmalu po smrti Karakalovi, ko je nastopil drug cesar in so morali prebivalci prejšnje kipe odpraviti. Cerkev sv. Florijana pa so začeli zidati šele leta 1672. Prej je tu stala mestna senica ali kašča, ki pa je l. 1660 pogorela z vso okolico. V rimski dobi je tu morda stala kakšna hiša. Glavo porušene kipe so za hišo zagrebali.

Kdo je bil Karakala? Zgodovinarji nam pripovedujejo:

Rimski cesar Septimij Sever je umrl l. 211 po Kr. Zapustil je dva sina, Karakala in Geta. Karakala je bil divjega značaja, Geta pa umirjen in zato zelo priljubljen. Oče je oporočno zapustil državo obema sinovoma, kar je vse misleče Rimljane zelo poparilo. Slutili so, da to nebo državi v prid. S tolikim trudom se je to ne bo državi v prid. S tolikim trudom se je kosa!

Po cesarjevi smrti so priredili slovesen pogreb, potem so pa sedem dni slavili apoteozo, t. j. proglasili so cesarja za boga. Na Martovem polju so napravili sedem katov (podov) visok oder iz četverkotnih stanic, vsako višjo stanico nekoliko ožjo. Iz voska so upodobili cesarjev lik in ga na slonokoščenih nosilih prenesli iz cesarske palače na Martovo polje in ga postavili na drugi kat, okoli pa so nasuli dišečega kadila in drugih dišav. Najimenoitnejši Rimljani so okoli odra prirejali viteške tekme in igre. Sedmi dan so s sedmega kata izpustili orla, zažgali oder, da se je orol nad plameni dvignil v višavo, kar je pomenilo, da se je cesar Septimij Sever povzpел med bogove.

Karakala je bilo pravo ime Mark Avrelij Antonin Basian; Karakala so ga imenovali po nekem oblačilu, ki ga je v Galiji videl in se mu je tako priljubil, da ga je sam nosil in v velikem številu razdaljal med svoje prijatelje in znance.

Karakala je svojega brata Geta silno sovražil in ga ni mogel poleg sebe trpeti. Zato sta se zmenila, da si razdelita državo v dva dela, v zahodni in vzhodni. Zahodni del z glavnim mestom v Rimu, bi pripadal Karakalu, vzhodni del z glavnim mestom Antiohijo ali Aleksandrijo pa Getu. Do te delitve pa ni prišlo, ker je Karakala pod krinko sprave povabil brata k materi in ga tam v objemu matere

bat mu je le s težavo ušel. Kmalu nato je dal prefekt Makrin Karakala ubiti. Umrl je 8. aprila 217 po šestletni vladni.

Karakala je bil dober vojak, a slab poveljnik. Vdrževal se je le s svojo radodarnostjo. Zato je skušal denar pridobiti, kjer koli je mogel. Bogate Rimljane je izmožgaval, posebno senatorje, za svoje zmagaje je zahteval zlato »kroner«, bogate darove. Od oproščenih sužnjev je zahteval namesto dotedanje dvajsetine desetino in na mitnino je naložil naklado. Vsem svobodnim državljanom je podaril rimsko meščanstvo, pa ne iz ljudomilosti, ampak zato, da je več davkov priteklo v državno blagajno, ker so bili meščani višje obdačeni kot nemeščani. Na svojih potovanjih je zahteval, da so mu morali povsod postavljati stanice za prenočišča, čeprav do njih niti niso prišli.

Karakala se je v Rimu ovekovečil s toplimi, ki jih je dal ondi zgraditi. Te toplice so se imenovali »Thermae Antonianae«. Ljudstvo pa jih imenuje Karakalove terme. Gradili so te toplice od l. 212—216. Kako ogromna je bila ta stavba, spoznamo, če pomislimo, da je njoh obseg več kot stokrat večji od ljubljanske stolnice. Te toplice so bile dolge 337 m, široke pa 321 m, torej znaša ves prostor 110.536 m². Glavno poslopje je obsegalo 220×114 m. Poleg glavne zgradbe so se vrstili drevoredi, vodometi, počivališča, livade in kipi. V velikem poslopju so bila plavališča z mrzlo in toplo vodo (frigidariji, tepidariji), ogrevališča (caldariji) in sončne kopeli. A te toplice niso bile namenjene samo za kopeli, ampak tudi zabavi in znanosti. Zato so bili v njih prirejeni prostori tudi za knjižnice, igralnice in za govorilnice. Tla so bila sestavljena iz umetnih mozaikov, ki so predstavljali razne morske živali (Meyers Reisebücher, Mittel-Italien 1926, 283/4).

Iz Karakalovega življenja je razvidno, zakaj so Emonci Karakalu postavili spomenik. Nedvomno iz hvalečnosti, da je kakor drugim svobodnim državljanom naklonil rimsko meščanstvo, da so se mogli ponosno imenovati rimski meščani — cives Romani. (Weiff, Weltgeschichte, III, 360 id.) Ta zakon, imenovan »Constitutio Antoniana«, je obenem dovoljeval no-

»Slovenčeva« športna posvetovalnica

Zunanji znaki športne zmogljivosti. — »Zdi se mi, da naši fantje naporno trenirajo; lotijo se te ali one vrste športa brez ozira na to, ali so za njo po naravi sposobni ali ne. Kdor nima poslušnosti, ne more postati kaj prida glasbenik, kdor nima daru za opazovanje, se ne more razviti v romanopisec. Vse kaže, da so tudi izredni športni uspehi odvisni od nadarjenosti. Ker se ne bi hotel lotiti športa, za katerega nisem sposoben, se zatekam k Vam po nasvet. Veseli me sabljanje, ki ga gojim že pet let. Kateri športni tip si spodobni za sabljanje? Kakšen je sploh idealni tip sabljača? — Če ste točno zasledovali našo posvetovalnico, tedaj Vam ni moglo uiti, da je bilo o tem vprašanju že govora, čeprav z drugačnega stališča. Športni tip si dandanes nekaj doganeva, vendar ne za vse panoge. Če bi prišel izkušen trener v olimpijsko vas, kjer bi bili zbrani svetovni prvaki mnogoterih panog, tedaj bi lahko samo po zunanosti posameznih tekmovalcev ugotovil, za katero vrsto športa so se prijavili k teknam. Zanesljivo bi ločil maratonce in sprinterja (tekača na kratke proge in prav tako zanesljivo tudi metalca krogel od plavalca. Izkušen trener opazi takoj zunanje znake telesne zmogljivosti. Ti znaki so: višina postave, dolžina okončin, obseg prsnega koša, telesna teža, živavost ali rejenost, oblika mišic in podobno. Postave svetovnih prvakov ne morejo biti drugačne kakor idealne za določeno panogo športa. Primer: nikoli še niste videli med tekači na 10 km rejenega orjaka, in prav tako zanesljivo še niste videli med metalci klavida slabotnega pritlikavca. Športni tip pa se da ugotoviti po zunanjih znakih samo v onih panogah, pri katerih igrajo osnove telesne zmogljivosti odločilno vlogo. S sabljanjem pa je drugače: pri sabljanju ne gre za navadne elemente telesne zmogljivosti kakor n. pr. za moč ali vztrajnost. Sabljanje spada med one športe, pri katerih so odločilnega pomena tako imenovani instrumenti duha, to so žutla in živci. Sposobnost sabljača se kaže v občutljivosti, odzivnosti, odločnosti ter v hitrosti v malih gibih. Zaradi tega ne moremo ocenjevati sablaške sposobnosti po zunanjih znakih. Znano pa je o dušeslovnih laboratorijih na visokih šolah za telesno vzgojo, da imajo naprave in metode, po katerih se da s precejšnjo zanesljivostjo ugotoviti nadarjenost za tako imenovane »inteligentne« športe. (Z. M.)

Ali je tudi Marinko igral v Bratislavi? — »K poročilo o mednarodnem turnirju v namiznem tenisu v Bratislavi bi rad zvedel kaj podrobnosti o hrvatski postavi. Ali je bil tudi Marinko v reprezentanci? — Hrvati so poslali v Bratislavo Dolinarja, Crniča in Marinka. Imenovani trije so premagali nemško reprezentanco v namiznem tenisu s 5:2. Pri tem srečanju je dosegel Marinko vse možne točke. (A. I.)

Stoja na rokah in ženske. — »V šoli gojim orodno telovadbo, doma pa se rada izpopolnujem v talni telovadbi. Napredovala sem že toliko, da sem tik pred tem, da se bom navadila stoje na rokah. Nekateri pravijo, da je to vaja, ki je za ženske prenaporna; kaj mislite Vi? — Če bi bili Vi moja hčerka, tedaj bi vam odsvetoval vse pretežke vaje orodne in talne telovadbe. Ne bom trdil, da je to nezdravo — o tem naj odločajo športni zdravniki — so pa nekatere akrobatske vaje, in med te spada tudi stoja na rokah, ki niso v skladu z ženskostjo. Tudi za oblikovanje stasa bo ugodnejše, če boste ostali pri lažjih in spretnostnih vajah. (F. H.)

Rezultati iz Chamonixa Vas zanimajo. — Pri francoskem prvenstvu v hitrem drsanju so dosegli naslednje izide: na 500 m je zmagal Than v 49,6 sek.; na 1500 m je zmagal Laurent, na 3000 m pa Quagila, ki je postavil nov francoski rekord s časom 5 min. 33,8 sek. (J. J.)

Športni filmi v Ljubljani. — Glede športnih filmov Vam bom skušal ustreči ob primernih priložnostih; glede novejših smuške literature svetujem, da povprašate v večji knjigarni. (J. K.)

Kdaj nastopi čas za športno specializacijo? Hotele ste gotovo vprašati, do katerega leta je potrebno, da goji mladenič splošno telesno vzgojo in kdaj se sme posvetiti športni panogi, v kateri namerava nekoč tekmoovati. — Dokler hodi v srednjo šolo, to je do približno 18. leta, je koristno, da je tudi v telesni vzgoji deležen tako imenovane splošne izobrazbe. To se pravi, gojiti mora več vrst športa, pa tudi igre in telovadbo. Samo na ta način bo dobil dobro podlago za poznejšo specializacijo. Dopusnito in včasih celo koristno pa je, da posveti tudi že v letih pripravljanja kaj več pozornosti športni panogi, do katere čuti sposobnost in veselje. Napačno in brez smisla pa bi bilo,

Izvidniški lovec na italijanski bojni ladji pripravljeni, da jih vržejo s katapult v zrak, medtem ko ladja pluje.

vim rimskim meščanom, da so se smeli ženiti z Rimljankami. Zaradi te konstitucije so provinciali Karakalu na čast postavili mnogo spomenikov in ni čudno, da se je izmed vseh rimskih cesarjev ohranilo do današnje dobe največ Karakalovih portretov. (Th. Schultz, Der römische Kaiser Caracalla, 1909. — Meyers Konversations-Lexikon, IV, 855. — Der große Herder, 1932. — Lanner, Wörterbuch der Antike, 114. — Potočnik, Koroško, II, 15. — Ebers, Per aspera.)

POVEST PILOTA STEFANA

47.

Deklica me je povabila k mizi. Sedel sem blizu nje. Bistro sem jo opazoval, ko me je zasliševala. Bila je stara kakih osem let. Prav natančno sem ji opisal mojo nezgodo, ki jo je pozorno poslušala. Povedala mi je še, da ji je ime Lia.

48.

Ob koncu zasliševanja je poklicala tistega orjaka in mu naročila naj me odpelje. Ni me več zgrabil, stopal sem sam. V ječi, ki je bila drugačna kot prejšnja, je stal za mizo velik zaboj. Tam sem tudi dobil nekaj knjig in svečo. Okno pa je le bilo močno zamreženo.

Nagajivi Joško

Joško je bil srčno dober, vesel deček, star deset let, ki so ga imeli njegovi bratje in sestre kakor tudi njegovi tovariši pri igri in v šoli prav radi; toda imel je veliko napako, ni se mogel odvaditi nagajanja.

Nihče ni bil varen pred njim, niti služinčad, niti bratje in sestre, niti njegovi najboljši prijatelji, niti strici in tete; da, celo staršem in stari materi je kaj malega zaigral.

Mlađe bratce in sestrice je strašil. Ogrnil se je z ruho in se v mraku postavil v kak kot; ko so potem otroci, nič hudega sluteč, prišli mimo, je planil ven, tako da so z glasnim krikom, tresoč se, zbežali proč. Stari materi je skril očala, materi knjigo izdatkov, nekoč celo očetu palico; toda tedaj mu ni bilo dobro! — Palica za sprehod, ki so jo končno le odkrili, je delala prav nevarne skoke po Joškovevemu hrstu in odslej si s svojim nagajanjem vsaj nad starše in stari mater ni upal več.

Nekega večera je hotela mlada teta, ki je bila pri njih na obisku, prinesiti iz gornjega nadstropja svojo posodo za čaj, ki jo bodo zvečer potrebovali. Stopnice so šle sicer naravnost navzgor, toda v sredini so imele majhen presledek, in Joško si je izmislil posebno veselje; epalil se je za teto Zoro in se po dolgem vlekel na stopnični presledek pod zadnjo stopnico.

Veselo resnice prepeva je lahkono go spila gospodična Zora po stopnicah navzdol, s podstavkom, polnim vrčev, skodelic in krožnikov v rokah, tedaj — glasen krik, žvenket in tresk in

ropot; teta in posoda za čaj sta tako hitro padli po spodnji polovici stopnic, da ni bilo mogoče reči, kdo je bil prvi dol.

Ko je sedaj Joško videl, kaj je naredil, se je vendar nekoliko prestrašil. Zaradi ropota je seveda prišla vsa družina skupaj in oče je trdo zgrabil svojega sinčka. Na srečo se uboga teta ni resno poškodovala; obraz in roke si je nekoliko odrgnila, posoda pa, ki je bila drag spomin iz materine hiše in ki so jo zato le redko rabili, ta je izgledala žalostno. Črepinje, same črepinje! Komaj ena ali dve skodelici in nekaj krožnikov je ostalo celih!

Joško se je sicer poskušal opravičiti s tem, da ni vedel, kaj je teta hotela iti iskat, sicer prav gotovo ne bi naredil take šale, toda to stvari ni spremenilo in dobil je tako občutno kazen, da se je nekaj dni kar potikal po kotih in je očividno izgubil vse veselje do divjanja naokrog.

Potem je seveda prav resno sklenil, da bo svoje nagnjenje k nagajanju potlačil, posebno tudi zato, ker je ob tem času odšel v bližnje mesto v nek zavod, kjer naj bi obiskoval boljše šolo. Tam se je nekaj časa držal svojih dobrih sklepov, toda potem ko se je nekoliko navadil na novo okolico in razmere, jih je kmalu zopet pozabil in nagajal tako, kakor prej.

Večkrat je pri tem naletel na slabo. Papagaj nadučiteljeve gospe, v katere hiši je stanoval, ga je nekoč pošeno oklal v roko, in ker je smel pristo letati po hiši okrog, je nekoč zletel na Joškovo glavo in ga tako hudo raval za lase in oklival, da je deček izgledal kar precej žalostno.

umoril, tako da je Getova kri oblila tudi mater. Ker se je pa Karakala Getovih privrženec zbal, je vojakom razdelil po 2500 drahem in jih s tem zase pridobil. Takisto je v enem dnevu razmetel, kar je njegov oče v 18 letih prihranil. Od slavnega jurista Papiniana je zahteval, naj z razpravo Getov umor opraviči. Papinian pa mu je to odklonil, češ, lažje je bratomor izvršiti, kakor pa opravičiti. Umorjenega še tožiti, se pravi dvakrat umoriti. Zato je tudi Papinian našel smrt.

Vendar pa Karakala ni imel nikdar več mirne vesti. Bil je dušno in telesno bolan, skoraj blazen. Begal je po svetu in ni mogel biti nikjer dolgo časa. L. 212 je iz Italije odšel v Galijo, potem v boj na Nemško proti Alemanom in Markomanom. Odtod je hitel v Azijo nad Parte, ker je hotel posnemati Aleksandra Velikega. V Antiohiji je sporočil Kralju Artabatu, da se želi poročiti z njegovo hčerjo. Kralj mu je odgovoril: »Rimljanom ni primerno, da bi se poročili z barbari.« Karakala je užaljen napadel njegovo državo, vendar se je dosegla sprava in poroka se je slovesno obhajala. Navzlic temu je Karakala Parte napadel in Artab-

TOMAŽ POKLUKAR:

BELE ZVEZDE

Majda je prebledela in zmečkala papir. Že ga je hotela vreči v peč, pa si je premislila. Še enkrat ga je razgrnila in brala do konca.

— — — tudi to vam moram povedati, da je nagnjen k pijaci. Marsikatero noč sem ga videla pijančevati, plesal pa je kot nor. Več o tem vam bodo lahko povedali Vaši znanci, ki so bili tudi na planini in katerim boste lažje verjeli.

Ni verjela pisemu in tudi ne svoji želji, da je vse to zlagano. Nekaj pa je le moralo biti. Ne, ne, pijanec ni bil Matevž, nikoli in tudi ženskar ne! Ali pa se je v tem kratkem času tako spremenil? Ali ga je tako malo poznala, ko je bila zaljubljena in se ji je zdelo vse na njem tako plemenito in močno?

Bolečine, ki jo je nenadoma presu-nila, ni mogla zadržati zase. Pokazala je pismo sestri; samo za to ga je pokazala, da bi jo sestra prepričala, da ni res. To je bilo pozno zvečer, ko sta bili v spalnici.

»Menda bo res, sama sem slišala ta-

ko pripovedovati. V Hočevarjevo Mar-jeto se je bil zagledal, tako pravijo.«

»To ni res, Marjeta je zaročena!«

»Ah, da ne bi bilo res! — Je pa tem bolj grdo, ker je zaročena!«

Majda je slonela ob postelji in jo-kala. Misel, da se je Matevž, fant, ki mu je toliko zaupala, izkvaril, jo je ske-lela in ji razjedala ubogo srce. Sedaj je razumela, zakaj je morala ves teden čakati na pismo. Zakaj ji ni o tem nič pisal? O, predober je bil in ni mogel.

Sestra jo je božala po lasih in jo skušala tolažiti. Kaj pametnega pa se ni mogla domisliti.

»Veš, Majda, mogoče ni bilo tako hu-do. Mogoče pa je za to boljše, da po-za-biš na Matevža. Sedaj bi šla z njim, ka-mor bi hotel, nekoč pa bi ti bilo mo-gočje žal. Življenje je dolgo, zelo dolgo. Življenje na kmetih je trdo in mora po-stati s časom dolgočasno. Še v mestu nam je dolg čas. Kdo ve, kaj je boljše za te? Kaj, če je v tem migljaj usode?«

Majda ni odgovorila; tudi si ni mo-gla predstavljati, da je že vse izgublje-no. Ne, sovražila ga ni, pa četudi ga je teh deset tednov, odkar je bil med ve-seljaki na planini, izkvarilo.

Toda, če pije, se veseljači in zaprav-lja, kakšen gospodar naj bi postal Ma-tevž? Da je nagel in svojeglav, je vede-la, v slabem pa tega doslej ni kazal.

Sestre in bratje so bili tiste dni ne-navadno pozorni do Majde. Tudi mati je ni več zmerjala z »romantično kmetico«; vse je vedela, kaj se godi v njenem sre-u. Saj bi bila slepa in ne bi bila prava mati, če ne bi opazila otočnega obraza in še bolj žalostnega srca.

Rana bo skelela nekaj tednov, potem bo samo še bolela, poleti pa se bo že zacelila. Vse bo spet dobro; najbrž je bil prav tako.

Tako so mislili v družini Vorinovi.

Slovo na Lipanci

»Ali bo sonce, Matevž?«

»Bo in ne bo.«

Jutro je bilo sveže in nebo delno oblačno. Če bo pihal sever, bo pregaln oblaki in Lipanci bodo našli v prelesti zimskega sonca. Čakali pa ne bodo več; Konrad je že za dva dni podaljšal svoj dopust, Matevž pa se je tudi odločil za slovo s planine.

Natakarica Nada je prinesla vsakemu zavitek suhe hrane, Spravili so jo v na-hrbtneke ali torbe

Sprejaj je hodil Matevž s precejšnjim tovorom na hrbtu, za njim Marjeta, Konrad, pet izurjenih gostov in Janez. Hudega mraza ni bilo in smučiči so živahno hreščale po položni smučini skozi gozd.

Na Javorniški planini se je razgrnil razgled proti visokim grebenom nad Krmu. Sonce je nekaj časa prijetno grelo, potem pa se je spet skrilo za velik, siv oblak. Matevž je rezal smučino skozi gozd in od tam v strmo preseko. Sneg je bil še vedno skorjast, toda saj je že deseta ura!

Najbolj vesela je bila Marjeta. Še ni-kolj ni bila s smučmi tako visoko; da, sedaj zna kristijanijo in postala je od-porna, da je vzpon ne utrjuje. Prav nič ne zaostaja za Konradom. Niti enkrat ji še ni stopil na konce smuč. Ko so pri-speli do strmega previsa, je začel Janez z jodlanjem. Skale so vrstile odmev in ga poslale nazaj preko gozdnatega morja prostrane Pokljuke.

Matevž je mikalo, da bi hitel na-prej, da bi preizkusil svoje moči v vzpo-nu, toda danes je še smučki učitelj. Še nosi na prsih znak svojega kluba. Zve-sto in vdano hoče opraviti svojo dolž-nost. Večkrat je vprašal nazaj, če ne gre prehitro.

Pri pastirski koči pod Lipanci so se prvič zaustavili. Matevž in Janez, ki ju je vsakodnevno poučevanje po lahkih

poključkih smučičkih duševno utrudilo, sta se pognala v strmo kotanjo. V na-petem prežanju sta švigala po strmini; Janez je zaviskal, ko ga je zaneslo vi-soko v nasproten breg, Matevž pa je treščilo ob tla, da se je trikrat prevrnil. Potem je zaviskal še on, čeprav je bil ves bel kakor sneženi mož. Še se je spu-stil in drugič je bila vitka smučina za njim prav tako lepa in dolga kot Ja-nezova.

Pri koči so se krepčali z dobrotami, ki jih je oskrbela Nada; nekateri so privlekli iz torbe tudi kaj posebno do-brega in ponujali tovarišem. Marjeta je mazala svojega Konrada z orehovim ol-jem, ta pa ji je vračal ljubeznivost s čokoladnimi bonboni. Potem so prinesli s senika plohe in si pripravili sedeže. Marjeti so uredili kar posebno ležišče, obrnjeno naravnost proti soncu. Oblaki so se ljubeznivo umikali čistiljivemu očku na nebu.

Matiček, najstarejši med njimi, je go-voril samo o hribih, ki jih je obredel še kot študent. Po poklicu je bil visok gospodarski uradnik v tujini, po srcu pa muzik. Če bi imel danes svojo flavto s seboj, bi pokleknil v sneg in igral... Kdo ne bi imel domotožja po tem svetu, ki ga gledaš z višine? Tako velik je, tako prostran, tako mogočen in tako lep!

V borbi za »srebrne strehe«

Kako so Angleži vzeli Francozom Kanado

Med najemniki, ki se bojujejo za angleški im-perij, so tudi Kanadčani. Nemara so ti že pozabili, da so se morali nekoč njihovi pradedje tudi že boriti, in sicer zato, ker sta se Francija in Anglija druga za drugo pobijali za posest Kanade. Še dandanašnji utegneš brati v angleških zgodovin-skih knjigah, da je bilo zavzetje Kanade jedro velikega boja za svetovno nadoblast med Anglijo in Francijo, ki se je bojeval od 1688 do 1815, in ki je za vse čase uničil francosko svetovno nad-oblast.

Ko se je bil ta odločilni boj začel, je bila francoska vlada v 150 letnem delovanju spremenila velikanske, le po Irokeših obljubene pragozde od veletoku Sv. Lovrenca, v naselbine za svoje urad-nike in vojaške, in je svojo posest raztegnila čez gozdove do velike jezerske ploče, do meje Nove Anglije. Bogati francoski rodovi so tu sezidali sa-mostane in prekrasne cerkve, ki so spremenili Ka-nado v očeh sveta v čudežno deželo »srebrna e srebrnimi strehami in z zvoniki z zlatimi petlini.« To je bila »Nova Francija«, narodni ponos 20 mi-lijonov Francozov.

Bilo je v času sedemletne vojne, ki ni bila samo evropska vojna, marveč svetovna vojna med obema največjima pomorskima državama, med An-glijo in Francijo. Angleški minister Pitt starejši je osebo organiziral vojni pohod v francosko Kana-do, ki se je bil začel z dveh strani hkrati, iz Nove Anglije in iz pokrajin ob reki Sv. Lovrenca. Ta vojna za Kanado je bila na vso moč okrutna.

Z 39 močno oboroženimi bojnimi ladjami, s 76 prevoznimi ladjami in z več ko 160 pomožnimi ladjami so Angleži s 25.000 vojniki napadli Que-beck, ki je bil ključ do bogate, nepripravljene de-žele. Vojni pohod sta vodila general James Wolfe in brodomski poveljnik admiral Saunders. Francozi so se trdoglavo branili sprejeti Angleže kot svoje osvoboditelje. Angleški vojniki so opustošili pokra-jino krog Quebeca, zaslegli vse zasebno lastnino in odvajali moške na jetiške ladje, ki so bile v

vseh angleških kolonialnih vojnah strah in groza prebivalcev.

Pozno poleti se je začelo obstreljevanje Que-becka. Iz 6000 topov so Angleži zmetali 36.000 tež-kih granat in vžigalnih bomb na lepo, nad mogočno reko na visoki pečini stoječe mesto in so prebival-stvo izstradali. Palače, cerkve s srebrnimi streha-mi, vsi veliki trgi so se esesuli in postali razvaline. Čez dva meseca je bil Quebec le še kup razvalin in pogorišče sredi opustošene pokrajine.

Goreča drevesa v reki

Ko je francoski poveljnik markiz Montcalm, ki se je temu okrutnemu napadu žilavo upiral z mapi-jinimi silami, dal vreči v reko goreče hlode proti angleškim ladjam, je angleški poveljnik ukazal, naj ta drevesa navežejo na jetiške ladje, kjer je bilo polno Kanadčanov.

Kdor bi hotel opisati ves potek tega neena-kega vojskovanja, bi moral napisati debele knjige. Z vso zagrizenostjo so se borili napadalci in branilci. Bitka za Quebec, ki je odločila usodo tega mesta, je bila ena najbolj krvavih v svetovni zgo-dovini. Francozi so se obupno branili proti Angle-žem, ki jih je bil neki izdajalec privedel do utrdb.

Celo angleški zgodovinarji priznajo, da ne bi Pitt in njegovi pomagači nikoli zavzeli Kanade, če bi jim ne bil pomagal mogočen zaveznik nasprot-nikov — in sicer korupcija v vladi Nove Francije. Na čelu korupcije je bilo troje ničvrednežev: gene-ralni guverner markiz Vaudreuil, finančni minister Bigot in njegov poročnik Cadet. Z vojnimi doba-vami so si ti trije prislužili milijone. Najhušji od te trojice, Bigot, je imel celo posebno razbojniško brodoge na reki Sv. Lovrenca. Ti trije so bili mogočni zavezniki Angležev.

Nazvlec tem izdajalskim sleparijam je nspelo francoskemu generalu Léwisu priveriti svoje čete še enkrat pred Quebec, in angleško brodoge je z veliko premočjo zapetilo usodo Kanade. Angleži so zasedli deželo do Montreala, kjer je Bigot pre-govoril generalnega guvernerja, naj Novo Francijo preda Angležem, onadva pa naj bosta prosta. Ko se je moral Léwis s svojimi poslednjimi 2400 vo-jaki vdati v Montrealu 17.000 Angležem, je dal vse francoske polkovne zastave sežgati, da ne bi prišle v roke sovražniku.

Odlej pa je Kanada angleška last.

Športni drobiž

V Cortini d'Ampezzo so zaključili včeraj ve-liko smučko tekmovalno s skakalno prireditvijo na veliki skakalnici. Šlo je za prvenstvo v sko-kih in za prvenstvo v klasični kombinaciji (skup-na ocena tako na smučeh in skokov). Junak dneva je bil Dal Col Bruno, ki je zmagal v skokih in tudi v oceni za klasično kombinacijo. S tem si je pridobil dragoceno trofejo — zlati pokal En-rica Theodolija. Skakalnih tekem se je udeležilo 11 moč. Splošnega odobravanja je bil deležen Dal Col Bruno, ki je potegnil prvič na 67 m, drugič pa na 59 m. Sodniki so mu priznali 217,6 točk in s tem tudi prvo mesto. Drugi je bil Carlo Al-vara (56, 57 m, 202,5 točk), tretji pa Giuseppe Muraro (56, 58 m, 189,6 točk).

V hitrem drsanju ni padel letos še niti en svetovni rekord. Zanimivo je omeniti da so vsi rekordi v posesti severnih narodov: Norvežani imajo tri, Švedi dva, Finci pa enega. Najnovejša znanjka je ona, ki jo je postavil lansko leto Šved Ake Seyffarth v Davosu, ko je pretekel na dr-salkah 5000 m v 4 min. 43,5 sek. Kako so tek-movalci urni na drsalkah pa priča tudi svetovni

V zadregi

»In ti si se hvalil, da si najspretnější lovec na gorile?«

rekord, ki ga je postavil Norvežan Mathiesen na 10.000 m, ki jih je opravil v 17 min. 1,5 sek.

V Bratislavi na Slovaškem so končali z veli-kim mednarodnim turnirjem v namiznem tenisu. Udeleževala so se državna predstavnstva Hr-vatske, Nemčije, Slovaške in Madžarske. Hrvati so odpravili Slovaške s 5:1, Nemci Slovaške s 5:1, Madžari Nemce s 5:0. V soboto in nedeljo so na-daljevali s tekmovalcem z naslednjimi izidi: Hr-vatska s 5:2, Madžarska s 5:1, Hrvatska 5:1. Z najboljšim moštvo so nastopali Madžari, ki niso izgubili nobene tekme. Priporili so si lep spomin-ski pokal nemškega športnega vodje von Tscham-merja. Drugo mesto je pripadlo Hrvatom, tretje Nemcem, zadnje pa Slovakom.

Po odredbi von Tschammerja so ustanovili v Nemčiji večje število izposojevalnic za smuč. Pra-vico do uporabe imajo zlasti vojniki na dopustu in osebe, ki so oddale smučič za potrebe bojišča. Pristojbina za dnevno uporabo smučič znaša 20 pletigov.

Friedel Pfeifer, trener nemške smučke zveje, je napisal dolgo razpravo o novih metodah smuča-nja, ki so jih v Nemčiji nedavno sprejeli. Tu či-tamo, da se v bodoče ne bodo učili mnogoterih smučskih lovov po dosedanjih metodah, temveč samo enostavnega obvladovanja vožnje po strmini. Pfeifer sodi, da bo nova metoda privedla do hitrejšega napredka začetnikov. Zanimivo je tudi to, da ne veljajo več dosedanja izkustva glede držne telesa na smučeh, pač pa dajejo prednost naravni ali in-dividualni drži.

Ragnhilda Hvegerjeva, znana nizozemska prva-kinja v plavanju, se pripravlja na mednarodne tekme, ki bodo 28. februarja v Kopenhagenu. Teh tekem se bodo udeležile tudi najboljše švedske plavalčice.

Diamantna poroka

Praznovala sta jo dva stara zakonca v Auri-chu pri Hanovru. Pri tej redki slovesnosti je bilo navzočih 71 vnukov in 34 pravnukov ter še nekaj drugih sorodnikov, tako da je bilo pri skupni ženitovanjski pojedini zbranih 113 potomcev. Slavljence sta imela 10 otrok, ki so še danes vsi živi in zdravi.

Življenje 5000 metrov

pod vodo

Z vsakim litrom morske vode potegnemo na suho tudi na stotine in stotine živalic

Clovek, ki je bil kdaj tako srečen, da se je lahko vozil s čolnom s steklenim dnom nad koral-nimi grebeni, gotovo ve povedati mnogo zani-mivega o čudovitem svetu pod morjem. Glavni skup-ni živalstva in rastlinstva v morskih globinah ne tvorijo samo neštevne ribe, tudi ne velike mno-žice morskih živali in rastlin, kakor ježev, gob, školjk itd., ki so pritrjene na morsko dno. O njih je neka nemška odprava, ki je preiskovala Kara-bisko in Sredozemsko morje, priobčila zelo zani-mive slike.

Glavno skupino živih bitij v morju pa tvorijo tako imenovani plankton, ogromne množice; silno majhnih morskih živali in rastlin, ki jih morje za-naša sem in tja ter navadno nimajo živih, da bi same plavale. Le nekatere vrste teh živih bitij so tako velike, da jih lahko s prostim očesom vidimo, večino njih pa je mogoče videti samo z drobno-gledom. Premikanje v nekaterih primerih omogoča primerna zaloga maesti, druge živalce te vrste pa se gibljejo na ta način, da povečavajo površino svojega drobnega telesa, torej z napihovanjem. Plankton je temeljna hrana za vse morske živali.

Raziskovalci, ki so se udeležili nemške znan-stvene odprave »Meteor« leta 1925.—27. v Atlant-skem oceanu, zlasti v južnem njegovem delu, kjer so točno izmerili tudi morske globine, so priobčili zanimive podatke o planktonu v različnih morskih globinah. Dočim so prej mislili, da v globini 5000 m ni nobenega življenja, se je izkazalo, da morje tudi v teh silnih globinah ni povsem »mrtvo«. Naj-bolj na gosto so majhne morske živalce naseljene v globinah do sto metrov, do kamor še prodre dneva-na svetloba. Četudi je morska globina redko na-seljena z živimi bitji, vendar smo lahko prepričani, da z vsakim litrom morske vode potegnemo na suho tudi sto in sto živalic. So živa bitja, ki se najbolje počitajo in razvijajo v globini okrog tisoč metrov. Zelo značilno pa je, da se mnogo teh ma-lih morskih živalic giblje podnevi in ponoči, in si-ker ponoči v višjih plasteh kakor podnevi. Kaj je vzrok temu, še ni znano. Morda prihajajo ponoči zato višje kakor pa podnevi, ker jih je pred svet-lobo strah.

ZAHVALA

Ob svežem grobu svojega dobrega so-proga in očeta, gospoda

Franceta Pibra

uradnika Visokega komisariata

Izrekam vsem najpriznanejšo zahvalo! Posebno zahvalo pa njegovemu zvestemu prijatelju Jožetu Verovšku, ki mi je stal v najtežjih trenutkih ob strani. Vsem, ki so prišli ravnokar kropiti, darovali vence ter se udeležili pogreba v tako častnem številu, naj Bog obilo povrne!

V Ljubljani, dne 5. februarja 1943.

Globoko žalujoča žena z otroci.

TEL. KINO MATICA 22-41

Dnevno dvojni spored: ob pol 15. uri Michel Simon in Rossano Brazzi v filmu:

»Rigoletto«

Ob pol 17 in pol 19 velefilm po Salgarjevem pustolovskem romanu

»Sin rdečega Korzarja«

Luisa Ferida, Vittorio Sanni, Memo Benassi

TEL. KINO SLOGA 27-30

Odlični ljubezenski roman velike umetnice ASSIE NORIS v filmu

»Z ženskami se ni šaliti«

Krasen domislek v kraljestvu samecv. V glavni vlogi se Umberto Melnati, Carlo Campanini, Lauro Gazzolo.

Predstave ob delavnikih od 14.30 dalje; ob nedeljah ob 10.30, 14.30, 16.30 in ob 18.30. Konec ob 20.15

TEL. KINO UNION 22-21

Komedija za smeh in kratak čas

»Nezvesti soprog«

V glavnih vlogah: Hans Moser, Lucie Englisch, Theo Linken in drugi komiki...

PREDSTAVE:

ob delavnikih ob 16 in 18.15; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in ob 18.30

Tudi s psi se ni vedno izteklo čisto gladko. Saj Joško nikakor ni bil hudoben deček, ki bi hotel živalim prizadeti bolečine, toda gospodje četveronožci niso vedno doumeli njegovega veselega namena in želje igrati se z njimi, in tako je odnesel ugriz enkrat tu, enkrat tam, v nogo ali v roko.

Joškov oče je bil nadgozdar in stara, lepa gozdarska hiša je stala v prekrasnem gozdu, ki se je razprostiral do bregov neke široke reke. Ko je prišla pomlad in so vode narasle, se je tudi široka reka razlila daleč preko svojih bregov in prav dostikrat so zjutraj otroci odkrili, da stoji njihova hiša kakor na otoku sredi morja. Komaj šest stopnic z visoke terase, ki so vodile v gozd navzdol, si mogel doseči še suh prostor, vse ostalo je bilo preplavljeno in drevesa in visoki lipovniki grmi v vrtu so izgledali čisto tuje, ko so tako samo s svojimi vrhovi gledali iz vode. To je bilo za otroke vedno veselje in zabava!

Na taka presenečenja so bili v gozdarski hiši pač seveda dobro pripravljeni: ob reki je vedno ležalo nekaj majhnih čolnov in ti so potem nudili zvezo med posameznimi važnimi točkami. Stari in mladi so se takrat veselo prevažali okrog in obiskovali enkrat zelenjadni vrt, enkrat dreves-nico ali pa katero od bližnjih vasi.

Joško je bil ravno na velikonočnih počitnicah v Ljubli, stari gozdarski hiši, ko so se zopet enkrat privabili rjavorumeni rekinji valovi, seveda v veliko veselje otrok, in vse oklenili ter pokrili, kar je sicer veselo raslo.

Tedaj je nekega dne videl, kako je njegova starejša sestra Marta, v roki držel svojo najljub-

šo pripovedno knjigo, previdno stopila v enega od majhnih čolnov, ki so, z dolgimi, močnimi verigami pritrjeni na železne kole, ležali ob vno-zhi terase. Nato se je v njem udobno vsedla, da bi nemoteno čitala in bi jo voda nekoliko po-življala. Joško je čakal, dokler ni videl, da se je Marta vsa potopila v svojo knjigo. Nato se je tiho priplazil bliže, previdno snel verigo malega čol-nička, v katerem je sedela Marta, z železnega kola, in se nato zopet splazil proč, da bi z ne-kega okna v zgornjem nadstropju opazoval, kaj bo Marta naredila, ko bo videla, da ne more več izstopiti na terasi.

Najprej je deklica precej časa negibno sedela in čitala dalje, tako da je Jošku postalo že dolg čas, toda končno je opazil, kako je dvignila glavo, preplašena pogledala okrog sebe, in potem ko je zapazila, da je že zelo oddaljena od svoje doma-če hiše, z glasnim krikom planila kvišku. Eno od obeh vesel na nesrečo ni ležalo v čolnu, ostalo je bilo na stopnicah pod teraso in tako je bila čisto brez moči, mali čolniček — orehova lupina — pa se je nezadržno zibal proti sredini reke ven.

Najprej se je Joško silno dobro zabaval, ko je opazoval, kako se sestra bolj in bolj oddaljuje od hiše, toda ko je čoln plaval vedno močnejše in vedno hitreje proč in je bilo Martine klice na pomoč slišati iz vedno večje daljave, ga je nena-doma zgrabil strašen strah. Bled od razburjenja je planil dol v dnevno sobo, kjer so na srečo bili ravno skupaj oče in nekateri gozdarski pomočni-ki. Ječljaje, brez sapa je pripovedoval, kako je ravno videl skozi okno, da Marta plava v naj-manjšem čolnu, ki so ga otroci imenovali »Koli-

bric, daleč ven proti reki in izgleda, da nima dovolj moči, da bi obrnila čoln proti toku.

Prestrašeni so oče in pomočniki skočili kvi-šku in v trenutku so zasedli dva čolna, da bi šli iskat ubogega prestrašenega otroka. Toda Marta je bila preveč spredaj: njen mali čolniček se je zibal še daleč zunaj na nemirnih rekinjih valovih in mogli so slišati samo njene vedno bolj pre-strasene klice.

Tedaj — že je videla, kako prihajata čolna proti njej in slišala, kako ji oče daje poguma — se je v njeni največji bližini začelo veliko, glasno vpitje. Zelo velik čoln z dvanaestimi delavci se je peljal proti njej. Klicali so, mahali z robc; toda Marta ni razumela, kaj moške hočejo, in ne-nadoma je zagledala nad seboj visoko črno goro in nato — — — nato ni ničesar več ne videla ne slišala, veliki čoln je zavozil preko nje in valovi so pogoltnili otroka in čoln.

Za trenutek je med delavci zavladala gluha tišina, prestrašeni so strmeli na mesto, kjer je še pravkar plaval Martin čoln. Tedaj, v istem trenutku sta oba čolna iz gozdarske hiše prišla na mesto nesreče. Mlad gozdarski pomočnik je že odvrgl svojo obleko in se zagnal v rumene va-love. Brez glasu, v smrtnem strahu, je oče čakal, koprnel — o sreča, zdajci je mladenič zopet pri-plaval na vrh in z eno roko trdno držal Marto, medtem ko se je z drugo pogajal proti čolnu.

Previdno je oče dvignil svojega otroka k sebi: bela in odrevenela kakor mrtva je Marta ležala pred njim, vendar je čutil, da ji bije srce, slišal je, da rahlo diha, Skrbno jo je zvil

in čim hitreje je mogel, je odvedel z njo proti gozdarski hiši.

Na terasi se je medtem zbrala vsa družina; skozi daljnogled so mogli opazovati vse, kar se je dogajalo zunaj na reki, in brž so pripravili vse, kar je potrebno, da bodo sprejeli nezavest-no deklico.

Pregreta postelja, vino in čaj so stali pri-pravljeni in tako je oče nesel dragega otroka no-ter in ga nežno položil dol. Joško se je od strahu in bridkega kesanja obnašal kot blazen in le s silo so ga mogli spraviti iz sobe.

Končno, končno je Marta zopet odprla oči; med solzami veselja so se starši in otroci obje-mali, samo Joško je čepel ob postelji in vedno in vedno zopet poljubljaj njene roke in vroče solze so mu padale nanje.

Prostovoljno je priznal staršem svojo krivdo in je njim in samemu sebi sveto obljubil, da vse svoje življenje ne bo nikomur več nagajal.

In svojo besedo je držal. Nikoli več ni pod-legal svoji stari napaki in če so njegovi tovariši predlagali kako neprijetno šalo, če so komu ho-teli kaj zaigrati, jih je tako dolgo prosil, da so odnehali.

Svojo sestro Marto pa je nosil na rokah. Ni-koli se ni vrnil v domačo hišo, ne da bi prinesel zanjjo s seboj kako zelo ljubko stvar, ves denar, ki ga je dobil za zapraviti, je porabil samo za-njo, in ko sta oba postala starejša, ju je za vse življenje vezala najčnejšja bratovska in sestri-ska ljubezen.

Bertha Schumann.